Artykuły

Práwá Máydeburſkiego/ Które zową Speculum Saxonum.

Z Łáćińſkiego Języká ná Polſki przełożone/ y znowu Drukowáne. Roku

1565.

Cum Gratia & Priuilegio REGIÆ MAIESTatis, cuius Exemplum 12 pagina reperies.

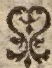
IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ.

Hæc quicunq; vides cœleſtia lumina, Phœben
Tarnouię, Stella cum radiante, domus.
Cœleſtes ea ſigna viros, natumq́; Patremq́;
Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant Patrię tenebris hæc claram ſydera lucem,
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec niſi tum poterunt extingui, quando peribit
Hoc cœlũ, & quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

Oświécenie Wielmożnemu Pánu/ Pánu Janowi Chrysztoffowi/ Hrábi ná Tarnowie/ Kásztellanowi Woynickiemu/ Stároście Sendomierskiemu/ Pánu mnie Láskáwemu.

JEst ten obyczay/ iż ći co Kśiegi á pismá tákié ludźiem potrzebne wydawáią/ thedy táką prace swą/ komu tákiemu Dedykuią / kthórégo rozumieią być théy powagi / pod którégoby Imieniém pisánié które czynią było ludźiem wźiętszé y przyiemnieyszé/ y któryby mogł być tákim rzeczam które piszą/ powodem y obroną. A ponieważeś W. M. z Domu starożytnégo sławnégo/ w którym záwsze byli Ludźie/ Rzeczpospolitą miłuiący/ á którzy spráwiedliwośći sye dźierżeli/ y iéy pomagáli/ iákoż y czásu ninieyszégo J. M. Pan Oćiec W. M. Pan Sławny/

ktory zá wieku ſwégo áż do tych czáſów/ y czáſu pokoiu/y czáſu walki Rzeczypoſpolitéy ſlawnie y pożytecznie ſłużył/ czego ia piſániém ſwym vkracam/iż rzecz iáwna á wiádóma ludziém ieſt. Aby kto nie mnimał że pochlebowáć chce/ gdyż o żywych piſáć/ o ich vczynkoch / o ich dzieioch/ á zwłaſzczá o tych / ktorychby Dobrodzieyſtwá vżyć mógł niegdy: thedy ſye tákich rzeczy przeto vchraniáią zá żywotá wydáwáć: Bo áczkolwiek kto prawdę mówi o żywych / wſzákoż zawiśni Ludzie ináczéy nie vmieią iedno pochlébſtwu przyczytáć: ták dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych ſłyſzy nienawiści przypiſuie. A iż ty Kśiążki ktoré ná Polſkié przełożóno/ á przez mie Drukowané ſą/ około czynienia Spráwiedliwośći ſą/przez ktoréy żadna żiemiá/ żadné Króleſtwo ſpráwowáć ſye dobrze niemoże. Tedy tego potrzebá/ áby ſye Spráwiedliwośći czynić kożdy vczył/zá czym iuż wſzytko dobré pochodzi: bo gdźie ſpráwiedliwość ieſt/ tá czyni zgodę miedzy Ludźmi/boiaźń złym áby niegrzeſzyli:gdźie ſpráwiedliwośći niemáſz/tám ſye dobrze nic dziáć niemoże:Bo piſmo mówi/Propter iniuſticias transferuntur Regna de gente in gentem. A ták nietylko Królowie/Kśiążetá/ále téż y Senatorowie/ y wſzytcy ktorzy Rzeczpoſpolitą

ſpráwuią/

ſpráwuią/álbo o niéy rádzą/máią vmiéć Sprá-
wiedliwość czynić/iżby Páná Bogá przodkiem
znáiąc/ nie obłudnie/ ále z prawégo sercá go chwalili/y iego ſye Náuką ſpráwowáli : Rzeczpo-
ſpolitą ſwoie/ieſli chcą iéy dobrze ſłużyć/á dobrze
ią ſpráwowáć/áby ią ználi:bo Rzeczypoſpolitéy
nieznáiąc/tám dobra á pożytéczna rádá być nie-
może.Bo rádá w kożdéy potrzebie/wedle ſpoſo-
bu kożdéy Ziemie ma być dawaná á czynióná.
Ná przykład:Ktoby chćiał rádźić o Polſkich rze-
czách/ſpráwuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiégo/
tákże téż Weneći/álbo inni ludźie mieli ſye ſprá-
wowáć wedle obyczáiów Polſkich / tedyby tho
ſtać niemogło.Trzebá téż ku ſpráwiedliwośći y
ku wſzytkim innym rzeczam/áby kożdy przełożó-
ny pożytek rzeczypoſpolitéy/wiecéy miłował niż
ſwóy właſny:Abowiém kto wiecéy miłuie wła-
ſny pożytek/niżli poſpolity/pożyteczny być w rá-
dach nie może : gdyż łakómſtwo wſzyſtkim rze-
czam dobrym przekaża/właſné á poczćiwé doko-
nánié/przodkiem Spráwiedliwość.Żadné Prá-
wá/ żadné Sądy nie mogą być dobrze ſpráwo-
wány od łakomych:wſzytki złośći/wſzytki roſpu
ſty/ wſzytki wyſtepy/ bedą bez pomſty/ gdźie to
może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták świeté-
go/áni ták pobożnégo/czego nie zgwałći łakóm-

ſtwo. A ták ktorzy w Rzeczypoſpolitéy co ſpráwuią/łakómſtwá ſye bárzo wiárowáć máią. A iż téż niegdy pokóy á niegdy walki po ſobie bywáią/trzebá ſye ſtáráć/áby y czáſu pokoiu/y czáſu walki kozdy táki vmiał ſye zgadzáć/á przychyláć radámi ſwymi/ták iáko potrzeba ná ten czás nieśie. Czáſu pokoiu/ naywietſza potrzebá/ áby byłá kożdemu ſpráwiedliwość: á rozeznáwáć/ álbo czynić ſpráwiedliwość bez vmienia Práwá żadny dobrze niemoże: á ták trzebá práwo vmiéć. Czáſu walki/áby miał téż náuke y ſpráwe rzeczy rycérſkich iákieby mógł/á Pan Bógby mu vmiéć dopuścił: y moc Nieprzyiácielſką y ſwoie widząc wedle czáſu ták o Obronie myślił/rádził/álbo ią téż ſpráwował/iákoby rozumiał napożyteczniéy być ſwéy Rzeczypoſpolitéy. W rzeczach téż tych/ ktoré ſye po innych kráioch dzieią/áby ſye téż ſtárał/żeby wiádomość miał/iáka być może: ieſliby ſye gdzie indzie co dobrégo działo/coby téż v nas mogło być/áby ſye o to ſtárał/żeby téż to v nas było: á coby złe/áby tego przeſtrzégał/áby ſye to do nas nie wnioſło. Téż gdzie przyydzie czynić Przymiérza/Tráktaty iákié/odpowiedzi z ſtrony Rzeczypoſpolitéy/ áby wthym opátrzny vmiał być/áby Rzeczpoſpolita omyłką albo błedem iákim niebyłá vwiedziona. A iż tho ſą wielkié á

trudné rzeczy/ trudno á snadź niepodobno/ áby kto wtym wszytkim doskonáłybyć mógł/ wszákże iednák/im kto wiecéy tych rzeczy wsobie ma/ tym téż wiecéy pożyteczny Rzeczypospolitéy iest. A iż/iakóm przed tym powiedział/ W. Wiel. M. z tego Dómu/tego Oycá/w téy Rzeczypospolitéy naszéy vrodził sye / k temu iże téż ma poniekąd wiádómości innych Kráiów Krześcijáńskich/ które W. Wielm. M. widział: ktemu téż roście/ áby niegdy obyczáiem Przodków swych Rzeczypospolitéy dobrze służył: Tedym W. Wiel. M. przeto Dedykował thy Księżki / áby Wielmożnością swą y przykłádem Oycowskim/ W. M. Spráwiedliwości strzegł/y owszem ią działał/ y pomagał iéy kożdému / thák vbogiemu iáko y bogátemu. Acz są Práwá rózné/á wszákóż z rozumienia iednégo/ thedy téż łácniéy rozumieć y drugié/á zwłaszczá tych/których ludzie pospolicie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświécona Wielmoż Wászá bedzie miłował Spráwiedliwość/ bedzie miłował Páná Bogá/ kthóry dał náuke: Bedziesz miłował Páná Bogá ze wszystkiego sercá/etc: Bliźniégo swégo iáko sam śiebie/ á w tym zależy wszytek Zakón: á téż to przyrodzóny iest Zakón/ Czegobyś nierad ábyć czyniono/ tego nieczyń drugiemu. Nie radby żadny/ áby

krzywdę

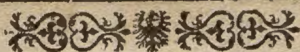
krzywde miał/ niema iéy też czynić nikomu. A krzywdá bywa czynióná/ nie tylko ze złości/ ále też y z nieumieietności: á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie skrzywdźić/ gdy iedno ten co sądźi/ álbo rádźi/ wedle Práwá czyni. A przeto thy Książki Jáśnie Wielm: W. M. posyłam potrzebné ku Sądóm/ á proszę pokornie / áby W. Wielm: M. te prácą rąk moich/ iáko od Służebniká swégo naypowolnieyszégo/ raczył wdźięcznie y w obróne swoie przyiąć.

W. Wielm: M.

Powolny służebnik/

Lázarz Andrysowic.

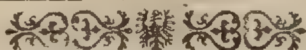
PRzemowá ku Czytelnikowi.

ACzkolwiek wiele Artykułów opuſzczóno / kthóre w Práwie ſą / á nie czeſto áni záwſze ſye przytráfuią / drugie też nie ſą potrzebne ku ſpráwam Obywátelóm tu Koronnym : niektóre też nie ták ſzéroce opiſáne / iáko w Práwie ſtoią. Wſzákże ták wſzytko nápiſano / iż kożdy wyrozumie / iáko kthóra rzecz ſkázáć ma. A gdzieby też thego potrzebá / thedy w Łácinſkim Exemplarzu tho naydźie / coby ſye opuśćiło ex induſtria: tylko ty ſą opiſáne Artykuły / które poſpolićie á obecnie ſye przygadzáią / á o które ludźie obecnie przed Sąd przychodzą / á do Práwá ſye v-

ciekáią. A przetho / áby w Miásteczkách/gdźie dobrych práktyków niemász/ tákże też Szláchtá y Vrzednicy/którzy Imienia spráwuią/ á miedzi Ludźmi á poddánymi Spráwiedliwość ich rozeznawáią/ áby rzeczy ty które sye obecnie miedzy Ludźmi przygadzáią / vmieli á wiedźieli iáko sądźić / á Spráwiedliwość vznáwáć máią : Aby nie z głów sądźili/ ále wedle Práwá pisánego: gdyż kożda rzecz która sye wedle porządku z Práwá dźieie/ thedy sye spráwiedliwie dźieie : á co nie wedle Práwá / tho iuż krzywdá á niespráwiedliwość : y z dobrym sumnienim tho być nie może/gdy kto nie wedle Práwá sądźi/ bo sye może omylić y obłądźić/ á z niewinnégo winnégo vdźiáłáć/á z winnégo niewinnégo : Albo temu przysądźić / kto do czego spráwiedliwośći nie-

ma/á też odkázáć ktory spráwiedliwość ma : o co sye trzebá Páná Bogá báć/ ktory roskazał spráwiedliwie Sądźić: Iustè Iudicate Filij hominum. y ná drugim mieyscu: Dum tempus accepero, iusticias vestras iudicabo. A ták kto sye niechce omylić/ tedy sye Práwá pisánego dźierżéć/ á wedle iego sądźić. Ták czyniąc/ nikomu sye w iego spráwiedliwośći nie vbliży / á sumnienia théż ztégo nie bedźie mieć potrzebá : ponieważ to iest Regułá Iuris, Quod Iure fit, iustè fit. etc.

Priuilegij à S.M.R. Polonorum concessi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hic inseruimus.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS DEI GRATIA REX POLONIÆ, MAGNVS DVX LITWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &cæt. DOMINVS & HÆRES.

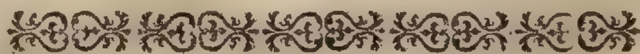

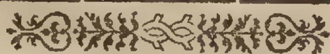
NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cùm fidelis dilectus LAZarus ANDreę Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in cōmunem vtilitatem suis proprijs impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publice edendū, et petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico cōmodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui Libri ei oblati fuerint magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hębraici, aut etiā lingua Polonica, aut Hungarica conscripti: eos nullo impediēte Typis mandare posit, vel ipse, vel filius ipsius Ioānes: ita tamen, vt subiaceant Legib: et consuetudinibus

in hac

in hac IMPressoria arte de Iure obseruari solitis. NOS etiam consulere indemnitati eorum volentes, qui magnis suis impensis comuni vtilitati prodesse student, ideo & praefatum Lazarum ipsiusq; Filium Ioannem PRIVILegio & Edicto Nostro REGIO munimus, & tenore praesentium pro Nostra authoritate edicimus, Statuimus, & districtè inhibemus, ne quis Typographus, seu Impressor, seu Bibliopola, mediatè vel immediatè nostro Regno subiectus, intra Decennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuendere, siue hìc, siue extrà Regnum, Libros excussos à praefato Lazaro seu Filio eius: sine expresso alterutrius consensu. Qui secùs fecerit, praeter amissionem Librorum, hic per aemulationem Impressorũ, mulctam quoq; sex Marcarum, auri puri, pendere irremissibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas Fisco nostro cedat, altera praefato Lazaro, vel Ioanni filio eius legittimo. In cuius rei Fidem & Testimonium, SIGILLum Nostrum praesentibus est appensum. Datum Vilnę, tertia die Aprilis. Anno Domini, Millesimo, Quingentesimo, Quinquagesimo Octauo.

Regni Nostri, Vigesimo nono.

Reyestr / dla łátwieyszégo náleźienia rzeczy którey komu potrzebuiącéy.

O Dźiećiach

A J

Poczynáią ſye Artykuły Práwá Máydeburſkiego.

Naprzód o Spadkách á o Bliſkośćiách.

W Rodzáiu póki ſą ći / co idą ná dół/iáko Synowie/Bráćia/Sioſtry/ieden po drugim / Bo ſą w iedney Liniey / Dziewki/ Wnekowie / Práwnekowie / póki iedno proſtey Liniey ſtawa w Rodzie: ći biorą Spadek ieden po drugim. Ale gdy tych nieſſtánie/co idą proſtą Linią/Tedy przed tymi bliżſzymi co z boku idą/ biorą ći / które zową po Láćinie Aſcendentes, iáko ieſt Oćiec / Mátká/ Dziad/Bábá/ etcæt. Ci biorą Spadek przed tymi przyrodzónymi / co z boku przychodzą / á nie z proſtey Liniey rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxon:lib:i, artic:17. et Iure Munici:Articu.63.

MIedzy Pobocznymi/ y Stryy / y Wuy/ albo Ciotká przychodzą po Spadek: Tedy którzy ſą iednákiey bliſkości / rówmi ſobie w Rodzie/ biorą iednáko Spadek przed dálſzymi: wſzkaże Synowcy/Sieſtrzenicy/którzyby zoſtáli po Rodzicách ſwych/ máią to Práwo równo z Stryymi/y z Ciotkámi/ iákoby théż byli żywi Rodzice ich: máią też bráć Spadek równy/tylé iléby ná Oycá álbo ná Mátke ich przyść miało. Bo Rodzice ich / Práwo im ſwé przywmieráią. Spec:Saxo:lib:i,Arti:17. Et Iure Municipali arti: 66. in Gloſſa. Et Specu: Saxo:libro i,Articulo 5.

WNekowie / gdy oſtáną po Dziádu / gdy im théż Ociec vmrze / w Dziedzictwie z Stryymi / y z Ciotkámi z dawná y teraz bráli dział/ á Wnekowie po Dziewkách nie bráli: A wſzakóż to iuż ſkazóno/y tak iuż po Dziewkách/ iáko po Syniech biorą bliſkość Wnekowie. Abowiém nie iedno Mężczyzná álbo Białaglowá / ſámi ku rozmnożéniu Rodzáiu: Ale iáko Bóg/ y Mężczyzne y Niewiáſte ſtworzył / ku Rodzáiowi/Ták też oboim wbliſkości Imienia ma być równość záchowaná.Spec:Saxo:libro i, articu:5. Et ad idem lib:ij, articulo 20. Et libro i, artic:3. & Artic:17. Et Iure Municip:Articu:63.

Potómſtwo

POtómſtwo ieden po drugim thedy ſye iuż w śiódmym Rodzáiu kona: Bo tám iuż Rodzay przeſtawa. Specu:Saxo:lib:i,Articulo 3.

ZOne z Dziećmi gdy ktho po ſobie zoſtáwi Mátkę ich/ kiedy ty Dźieći zeydą przez plodu/ á Mátká ich ié przeżywie/ tedy nikomu nieprzyvmrą/ y nikt inny nie bedźie po nich ſpadku brał w dźiedźicznym ich Jmieniu/iedno Mátká ich włáſna. Speculo Saxonum libro iij,Artic:38.

Dźieći które ma kto z nieślubną Zoną / ieſli ią potym póymie/ tedy iuż tákie Dźieći ſą iáko y ty/co ſye w Małżeńſtwie vrodzą/ y biorą Dźiedźictwo z tymi/co ſye z Małżeńſtwá národźiły. Bo iuż Małżeńſtwo ácz ſye potym oſtánie vczyni ié iáko z poślubney Zony. Speculo Saxonum libro i,Articulo 51.

JMienia áni Dźiału / nie biorą z Bráćią Kárłowie/áni Kárlice/Szaleni/Głuchowie: ále ſye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum libro i,Articulo 4.

Máż gdy vczyni Zenie ſwéy Dożywoćie ná Jmieniu/ieſliby Dźieći iéy pomárły/któ-

rym óno Imienie należało: tedy tákie Dziedźictwo albo Włosność / po nich przypada Mátce ich / ktoréy w łono tákiego Imienia swégo przyvmiéráią. Iure Munici: Articulo 57.

Zeczy / ktoréby zostáły po ktorym Rzemieśniku / á zwłaszczá ku Rzemieslu należącé / tedy nie idą ni ná kogo innégo / iedno ná Potómki albo bliższé: á Zoná do tego niema nic / áni tho do Gierady przysłusze: oprócz tego Náczynia / kthórymby sámá Zoná robiłá / tedy to ku Gieradźie przysłuszé: iáko iest Tkáckié naczynié. IureMunicipali Articu: 23. in Glossa.

Potómkowie / kthórzy po Oycu / álbo po Mátce ostawáią / ktorzy nie są z Imienia odpráwieni zá żywotá Rodźiców swoich / Tedy biorą Imienié przed tymi / kthórzy iuż są od swych Rodźiców odpráwieni / że iuż wezmą odpráwę od nich zá cześć ich / áże iuż mieszkáią kożdy ná swym chlebie. Speculo Saxonum Libro ij, Artic: 20. et lib: i, artic: 13. et Iure Munici: Ar: 57.

☞ A iesliby tácy odpráwieni / chćieli dźiał mieć / wszytko pod przyśięgą powinni położyć co wźieli / á wszytko w dźiał puśćić. vt de hoc Spe: Saxon: libro i, artic: 13. R powinni ié bedą z sobą w dźiał wpuśćić / ći co nie byli odpráwieni: o-

prócz żeby ſye vkazało/żeby ſye przed tym z imie-nia wyrzekli / tedy działu bráć nie mogą. Wy-piſano też rzeczy/ których nie powinni kłáść w dział / ći co ſą iuż odpráwieni : iáko gdy co który poZenie weźmie/albo gdźie Ociec álbo Mat-ká dádzą Synowi albo Dźiéwce Száty/ y inné rzeczy/póki w zdrowiu ſą. Co też zyſzcze albo wyſłużu ná Walce.etcæt. vt de hoc Spec: Saxo: Libro i, arti: 10. Et Iure Municipali Articulo 57. Et Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 20.

WOtómkowie ktorzy oſtáną w Imieniu/ie-śli ieden z nich vmrze : Drudzy ktorzy zo-ſtáną Bráćia álbo Sioſtry/dźielą imienie mie-dzy ſye. Ale ſye to rozumié/gdźieby Mátki ży-wéy nie mieli / ná kthórą po Dźieciach Imienié ſpada/gdy kthóré z iéy Dźieci zéydźie bez płodu. Iure Municipali Articulo 57.

IMienié gdy miedzy ſobą Bráćią álbo śio-ſtry dźielą/ ſtárſzy dźieli / młodſzy wybie-ra. SpeculoSaxonum libro ij, Articulo 29.

GDy vmrze Niewiáſtá / Imienié iéy ná Dźieći przypada. A ieſli Dźieci iéy po-mrą/tedy óno Imienié ná Oycá ich przypada:á przyrodzeni z ſtrony Mátki/po tákich Dźieciach

 nie biorą

nie biorą Spadku gdy Oćiec żyw/iedno Oćiec: Toż też y o Mátce ma być rozumiano/że po tákich Dźiećiach nie bierze nikt Spadku/iedno Oćiec y Mátká póki żywi: gdźie ieden z nich zeydźie/ bierze drugi z tych: Jáko sye tho nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 17. Et Iure Municipali Articulo 63.

Umrze kto/ kthóry niema áni Bráćiey/ áni Sióstr rodzónych z oboich Rodziców: tedy bliższy/co są w równey Liniey/ ták z Rodzáiu Oycowskiego iáko y Mátczynego / równym Práwem bioią Imienie/ którego im przyumrą. Specu:Saxo:libro i, arti:17. Et Iu:Muni:Arti:63.

Jeśli kto Spadek bierze/ który iest z innego Práwá / z inney Jurisdicyey: ma postáwić Rekoymie álbo sye viśćić/ieśliby kto bliższy ozwał sye do tego Jmienia/ á odźierżał ie z Práwá/ iż to co bierze ma zásie wróćić. A to iest z Práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

Dźiećinne wszytki rzeczy/które w Jmieniu Dźiećinnym zostawáią/ thedy ták Mężczyzny iáko Białegłowy równy Spadek y równé Práwo máią:oprócz Gierady á Hergiewetu. Speculo Saxonum lib: i, Articulo 27.

Ci którzy

CI ktorzy w Potómſtwo iákié wchodzą / że biorą Imienié/álbo Dziedziczné: álbo Niewiáſty ktoré biorą Gierade / álbo Potómkowie co przychodzi ná nié Hergiewet/tedy tho czynic powinni: Naprzód kto Dziedzictwo bierze/długi powinien płáćić. Specu:Saxo:libro i, Artic:6. Gierade Niewiáſtá ktora bierze/ powinná łoże vſtáné dáć Mężowi vmárłéy Zóny: po kthoréy Gierade bierze. Specu:Saxo:libro iij, Articu:38: Kto bierze Hergiewet/to ieſt zbroie/bliżſzy ktorému ſye doſtánie Miecz/ to ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią/ ten iáko Opiekun/ powinność te ná ſobie nieśie/ że powinien w Sadzie bronić śieroty téy ktorą ſye opieka. Iure Municipali Articulo 26.Et Articulo 49:

NAbchómé rzeczy / Mąż po Zenie bierze / y iemu ich przyvmiéra : oprocz Gierady/ gdzieby thego nieoddalá zá żywotá zprzyzwoleniem Mężowym. Speculo Saxonum libro i, Articulo 31. Et libro iij, Articulo 76.

O Niewiáſtach / y o Dziewkach / á o Gieradzie.

Mąż po Zeninéy Smierci/ wſzytki rzeczy ruchaiące bierze: oprócz Gierady/ te bierze co nabliżſza w Rodzie vmárłéy Niewiaſty: mimo też włáſné Syny iéy / bliżſza w Rodzie Gieradę bierze/ y niemoże iéy nikomu / áni Mężowi Teſtámentem oddáć/ á od bliżſzych w Rodzie oddalić: á inné rzeczy ruchomé/ tedy Mąż po Zenie bierze. Speculo Saxonum libro iij, artic: 76. & Artic: 80. et Speculo Saxonum libro i, articulo 31. & Articulo 20.

Gieradá to ieſt / co ty rzeczy do niéy przyſłuſzáią/ ſzáty Niewieſcié/ kráiané álbo iuż poczęté/ Sukno álbo Płótno/ y ty rzeczy które ku Niewieściemu vbiorowi náleżą/ álbo czego zá Męża vżywáłá. Ale gdzieby Mąż kupczył Suknem álbo Płótnem/ chociaby poczęté było/

tedy to

tedy to nie idźie Zenie/ále Potómkóm/álbo bliż- ßym vmárłégo: tylko ſye to rozumié o tych rzeczách kráiánych/ któreby nie ku Kupiectwu náleżáły/ ále tylko ku chodzeniu/ á vżywániu Domowemu. ¶ Téż do Gierády przyſłußáią/ kónie którymi robióno/krowy/wieprze/ y inné rzeczy: iáko geśi/ kury/ ſkrzynie/ſkrzynki máłé/złoto ná niciách/ wezgłowia/ poduſzki/ prześćierádłá/rzeczy łáźienné/ len/piérśćienie/ kthórych zá Męża vżywáłá/ wience/Kśiegi/ná których ſye Niewiáſty modlą/źwierćiádłá. Iure Muni: arti: 23. et arti: 57. Et Speculo Saxon: lib: i, Artic: 24.

Dziéwká która oſtawa w domu v Rodźiców/á nie wypráwióna od nich / tedy po Mátce bierze Gierádę: á tá co iuż wypráwióna/ niema z nią bráć Gierády/ dla tego/ iż tá co iuż wypráwióna/wźiełá iuż wypráwę ſwą/á tá czekáłá y ku ßkodźie y ku pożytku: Bo ſnadźby téż tákich rzeczy nic nie oſtáło. A ták cokolwiek tákich rzeczy weźmie/ nie powinná tego z Sioſtrą dźielić. Spec: Saxo: libro i, artic: 5. Et Speculo Saxo: lib: ij, artic: 19. Et libro i, Articulo 13.

Mąż Zony ſwéy Száty/ieſli by zá iéy zdrowia albo żywotá/ zá potrzebą záſtáwił/ potym Zoná vmrze / á bliżßa domaga ſye Gie-

rady: Mąż powieda że zá potrzebą zá zdrowia Zóny swéy száty zastáwił / y pieniądze w chorobie iéy strawił: bliższaby sye przedśie dopierała/ gdyż sye zna/że ón zastáwił/á nie Zóná iego:ieśli ma dosyć czynić za tho/albo nié: Mąż przedśie to powieda co piérwéy/że zá potrzebą/a zá zdrowia Zeninégo záſtáwił/ á że ią tym żywił: ieśli Mąż może dowiéść ónym v kogo Száty záſtáwióno/że zá zdrowia Zeninégo Száty záſtáwił: tedy tá która sye Gierády domaga/ma sámá sobie wykupić: á Mąż w tym nie powinien szkodowáć. vt de hoc Spec: Saxo: libro 1, Articu: 24.
A iż ná potrzebę żeninę to vtrácił á záſtáwił:ieśli mu nie wierzą/przyśiegą tego ma podeprzéć/ że ták iest. Iure Municipali Articulo 23.

NIewiástá / gdzieby oddáłá Gieradę ná śmiertelnéy pośćieli/ ponieważ nie może nic czynić przez Mężowégo przyzwolenia: A ták Mąż ma opátrzyć/aby sye nic ku szkodzie iéy potómstwu nie działo: A gdzieby sye stało/powinien o to odpowiádáć. Bo iako Mąż Zone powinien w chorobie opátrzyć / we wszytkich potrzebách/ták téż powinien opátrzyć a nie dopuśćić/áby sye co stało ku szkodzie Potómków w tych rzeczách które po śmierći iéy ná nié przypadáią. Abowiém Zóná oprócz Mężowéy woléy/

áni żadna śierotá kim ſye opiekáią/niemogą nic dáć/bez woléy ſwégo Opiekalniká: á coby ſye w téy rzeczy ſzkody sſtało/tedy Opiekun powinien to opráwowáć: iáko o tym Specu: Saxo: libro ij, articu: 38. N nie wymówi ſye tym Opiekun/żem nie był/álbom nie wiedział/ gdyby ſye śierotam ſzkodá ſtała: Bo powinien wſzytko opátrzyć/ áby prze iego niedbałość á nieopátrzenié/śierocie która ſye opieka/ſzkodá ſye nie działá. A co ſye Gierady dotycze/Tedy ieſli odpowié że nie był/ nie wiedział: y niżli domá był/ tym iuż były thy rzeczy przez Kápłaná wynieśioné/ kthórému to Żoná dałá/dla miłośiernégo vczynku:tedy bliżſzy będźie Práwem tego odÿdź / á niżli go máią w tym pokónáć. A Gierady/ to ieſt tych rzeczy/ iuż nie v Mężá/ále v tego v kogo rzeczy ſą/ ma bliżſza dochodźić. Specu:Saxo:libro i, articulo 11. Et Iure Muni:arti:23.& Spec:Saxo:lib:i, Arti:24.

GIerady / iáko ſye nápiſáło / że żadny nie ma bráć / iedno bliżſza Niewiáſty théy/ która iéy odvmiera. A ieſli Niewiáſtá / po któréy Gieradá oſtánie/nie oſtáwi Dziéwki po ſobie/á ma ſyná żaká któryby iuż Akolitem był/ten bliżſzy będźie Gieradę wziąć niżli śioſtrá Mátczyna/álbo inna bliżſza. Ale gdyby ſye záśie w inny Stan odmienił/tedy powinien záśie Gie-

ráde wróćić. Jesliżeby Dźiéwká byłá/ á Syn też Żak Akolit/równo táki Brát z Siostrą Gieráde weźmie: Jáko o tym Speculo Saxon:libro i, Articulo 5. A iáko przychodźi ná bliższé po Niewieśćie Gieradá/ták iáko iuż opiſano/co ku niéy przystuße: Ták też po Mężu gdyby Synów niemiał / ná iego bliższégo przychodźi Hergiewet/ to ieſt/ Miecz/ Zbroiá/ co naylepßa ná iednégo człowieká/ Kóń co lepßy z śiodłem. O ty wßytki rzeczy / gdyby Wdowe vmárłégo Mężá Żone winióno/ czegoby z tych rzeczy nie miałá/ Przyśiegą odéydźie. A gdźieby ich kilko było Bráciéy równych w Prawie ku thym rzeczam/ Stárßy Miecz weźmie / á drugiémi rzeczami równo ſye dźielić będą. Specu:Saxo:lib:i,arti.22. Et Iure Munici:Artic:25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy Gieradą albo Hergiewetem/iedno po śmierći tych którzy tego odvmrą: dla thego/ iżby wiedźieć co bliższéy álbo bliższému ma być dano / á co ná nié przychodźi. Bo zá żywothá/ nie zową iedno kożdą rzecz ſwym imieniém/ßáty ßátámi/ zbroie zbroią : y wolno poki żyw kto ſwym ßáfowáć.vt de hoc Iure Munici:Arti:23.

☞ Y ieſli kupi ſuknią dźiś/ á potrzebá mu iutro/może ią przedáć ku ſwéy potrzebie. Tákże też Mąż zbroie:tylko ná śmiertelnéy pośćieli oddáć tego nie może / co zá żywotá máiąc / á dobrégo

zdrowia miał á chował áż do choroby: A ták w chorobie tego vtrácić nie ma áni może / y nikomu oddáć ku szkodzie tym ná które to przypada/ y po śmierći iego niema nikt thego bráć/ iedno bliższy/iáko sye nápisáło. Iure Munici:Artic:65.

Hierady áni Dziedzictwá Zoná Mężowi nie może wzdáć/ bez przyzwolenia Dziedzicow á Potómkow. Tákże théż Mąż Zenie. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 31. Et Iure Municipali Artic:65.Et Articulo 26.

Zoná ieśli ma od Mężá swégo zápisáné opátrzenie do żywotá / iáko tho zową Łácińskim iezykiem/ Prouisionem vitę: tedy żywność domowa/ coby ią ku żywności ná ieden rok nágotowano/przychodźi iéy wszytkiégo połowicá. A gdźieby tákiégo opátrzenia do żywothá niemiáłá / tedy vżywáć tego ma / iedno póty póki w Imieniu śiedźi/á póki iéy z Imienia Dźiedźicy nie wypráwią.Speculo Saxonum libro i,Articulo 22.Et Articu: 24.Et Iure Municipali Arti:24.

Zoná kthóraby po Mężu swoim ostáłá brzemienna / ná Pogrzebie Mężá swégo / álbo téż trzydźiestégo dniá po tym / ma to vkázáć że iest brzemienna: A gdy sye tákié Dźiećie vrodźi/

po Oycowskiéy śmierci / gdzieby Dzieci Mężá iéy/temu to poślédz narodzonemu / części iego dáć nie chciały/tedy ma dowiéść cztermi Mężmi/y dwiemá niewiastámi/co iéy wPologu służyły przy narodzeniu tego Dziécięcia:które dziécie ieśli vmrze/ Mátce w łono przyvmiéra. A gdzieby do Kośćiołá donieśión potym vmárł/ tedy w tákiéy mierze/ Kápłani/ Mniszy / Niewiásty/świadczyć mogą/że go żywégo widzieli. A ták s tąd máią bráć ráde Niewiásty/áby przy Pogrzebie/ álbo trzydziestégo dniá opowiedziáłá/ że ią Mąż brzemienną odvmárł: a Niewiástá może płód nośić w żywoćie dziesieć Miesiecy y dwá dni/á nie dłużéy. Speculo Saxo: libro i, articulo 33:Et Iure Municipali Articulo 96.

GDyby ktho Małżeństwo z Żoną brał / z kthórąby piérwey nie mieszkał / iżby ią z brzuchem poiął/Tedy ten płód który sye vrodzi/ gdy w Małżeństwo wstąpią przed czásem/ ták że tęż kthóre sye vrodzi po śmierći Oycowskiéy pozniéy/Tedy nie są zupełnégo Práwá áby bráły Spadek z innémi dobrze narodzónymi. Speculo Saxo:lib:i,articu:36.Et Iure Municipali Arti:96.

ŻOne gdy Mąż póymie / á z nią nic nie weźmie/samby też nic nie miał/á potym by sye

ſpólu dorabiáli/tedy Zona po mezowéy śmierći czwartą cześć bierze y Gierade/á trzy cześći ná Potómki Mezowé.vt de hoc Iure Municip:arti: 22.et Speculo Saxo:lib:i,artic:21.et Articulo 24.

ZOná póki Mąz zyw niema władzéy/ áni w Posagu/ áni w ſtráwnych rzeczách/ to ieſt/ in vtenſilibus : ále wſzytko v Mezá zoſtawa/ áz po śmierci Mezowéy/tóz bierze.Iure Municipa-li Articulo 24.

NIewiáſty zadnéy przeświádczyć niemoze: ále blizſza ſye ſámá odwieść / gdy ią o co winuią. Spec:Saxo:lib:i,artic:46. & li:ij,Art:63.

NIewiáſte álbo Dźiéwke ktoby zgwałćił/ tedy táka ktoréyby ſye to ſtáło / ma to zá razém obwołáć/y przed Vrzedem opowiedźieć. A ieſliby w polu álbo w leśie ſye iéy tho ſtáło/ Thedy z kimby ſye podkáłá / ma ſwóy Gwałt świádczyć/y ma idz do Wśi álbo do Miáſteczká blizſzego / á tám ma ſwóy Gwałt obwołáć/ opowiedźieć y oświádczyć.A táki kázdy Gwałtownik / by thez iawnie podeyrzáną Niewiáſte zgwałćił/tedy na gárdle ma być karan. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 64. Et Iure Municipali Articulo 38.

Niewiáſty

NIewiásty máią mieć Opiekuny/ ku sprá-wowániu wszythkich rzeczy: Abowiém przodkiem dla tego/ że świádectwem nie mogą być pokonáné. Wtóré / że przez sye/ iedno przez Opiekuná/ nie mogą nic zápisáć/ álbo dáć: áni téż w swéy odpowiedzi/nie mogą szkody żadnéy nieść. Téż Práwá vmieć nie powinny / á iżby ich téż do Sądu nie powłaczano:á ták ié w tym czczą/gdyż kożdy woli Mężczyzne o kthórążkol-wiek rzecz vpomiónąć/nizli Niewiáste/y świá-dectwém go przystoyniéy pokóna/nizli Niewiá-ste: dla tego/że sye Niewiásty szkody strzédz nie-vmieią. Speculo Saxonum libro i,Articulo 46.

NIewiásty w Práwie Rzeczy mówić nie-mogą/áni sámy przez sye nic czynić/ iedno przez Opiekuná. Specu:Saxo:libro ij,Articu:63.

Mąż Zenie gdy viści Rekoiemstwem/że iéy ma Opráwe vczynić / gdy mu Posag po niéy dádzą/wtym nie wiánowawszy iéy vmrze: Zoná zostáła po nim/vpomina Rekoymie: Re-koymie ácz nie przą że reczyli/gdy Posag zápłácą. A poniewaz Posagu nie zápłacóno/tedy iéy téż Opráwá nie ma być przez nie zapłácenie Posagu vczynióná: Ná co bliższa óná Niewiásta sámo-

śiodma dowieść/ że Posag po niey dano / á zápłácono:á niżliby przećiw iey dowodźić miano/ że nie dano/y wiáno/nietylko zápisáne/ále przed ludźmi kthórzyby to wedle Práwá świádczyli/ obiecáne : Tedy bliższa óná tego dowieść/ á niżli ia przyiaciele mężowi o to przeświádczyć máią. Iure Municipali Articulo 22.

NJewiástá / gdźieby thez pociągnelá Práwem Potómki Męża swégo / że wniosłá do Męża swégo Summe iáką pieniedzy: Tedy Potómkowie bliższy dowieść / iáko po vmárłey rece / że nic nie wniosłá / niżliby óná miáłá dowieść ná wnieśienie : oprócz izby ią chćieli ná dowód z świádki iáko po vmárłey rece puśćić. Iure Municipali Articulo 22.

ZOná bez Mężowégo przyzwolenia/nie może nic vtráćić : tákże téż y Mężowi dáć/ bez przyzwolenia Dźiedźiców. Abowiém to Imienie kthóre Zoná ma/ nie innégo Práwá do tego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim sye opiekaia/niemoże nic dáć/żeby mogło być domnimánie / że iáką chytrośćią podszedł / álbo mocą wyćisnął : choćiaby téż to przed Práwem Zoná vczyniłá / wesołą twarzą / tedy tho ważyć nic nie ma/iáko o tym w Práwie Césárskim.

Et Iure Munici:arti:26.et Spec:Saxo:lib:i,Ar:31.

NIewiástá ktoréy Mąż odvmrze brzemienney / Tedy niemoże być z Imienia rufzóna/ależ Dźiećie porodźi: dla tego/ że to co w żywoćie nośi/tedy iest Potómek á Dźiedźic ónego Imienia. Speculo Saxonum libro iij, articulo 38. Et Iure Municipali Articulo 96.

NIewiástá/to iest Zoná v Mężá/ácz iefzcze Mąż żyw/może sye Wiána swégo domagáć / gdyby Mąż vtracał/ albo iákożkolwiek ku vbostwu idźie/zrey przyczyny/áby śiebie/Mężá/ y Dźieći żywilá. A wfzákóż nie może tego przedáć/áni záftáwić/ áni dárowáć póki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 20. Et Iure Municipali Articulo 22.

DZiéwká / ktoraby byłá wyposáżóná przez Oycá y przez Mátkę / Thedy ieśliby sye nie wyrzekłá z Imienia/ma mieć równy dźiał z Bráćią albo z Siostrámi : Ale tho co pierwéy wźiełá/chceli mieć dźiał/ tedy powinná położyć w równy dźiał/to co wźiełá. Speculo Saxo:lib:i, Articulo 13. Et Iure Municipali Articulo 57.

DZiéwká wyposáżóna/ tedy nie bierze Gieraдy/to

dy/to iest Niewieściego sprzętu:iedno tá co domá iest/táka Gierade sámá bierze: á nie powinná iey dzielić z Siostrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Articulo 27. Et Libro i, Articulo 5. Speculo Saxonum.

Niewiástá która sye niepoczćiwie chowa/ tráci dobrą sławe/ ále Imienia nie tráci: Abowiém tá przyczyná tego iest/że gdźieby dźiedźictwo strácilá swoié / dáłaby sye iey przyczyná / że z vbostwá mogłá nie przestáć sromotnie żyć. A wszákoż że tho rozumie o wolnych Niewiástach/że Dźiedźictwá nie trácą. Ale Meżátká/któraby miáłá od Meżá dożywotną opráwe álbo opátrzenie/thá tráci Máietność swoie gdźieby to ná nie przewiedźióno. Speculo Saxo: libro i,articu:5. Et Iure Municipali Articulo 22.

O Przedawániu / y o kupowániu Imienia / y o Wzdániu Prawá.

Dziedzicznégo imienia nie może nikt przedać / á oddalić od swég Potómstwá / tego w któré też sam wnidźie / po Przodkach swych: oprócz tego / gdyby który syn álbo dźiewka / bili Oycá albo Matkę: álbo gdyby sye Rodźicy stárzeli / iżby ich nie chćieli chowáć / żywić: álbo iżby ié z Imienia wypadzali / álbo kthórymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stali. Tedy ztych przyczyn mogą od nich oddálić Imienié Rodźicy ich : ale inak niemogą. A choćiaby przedał albo oddalił / tedy gdy óni nie przyzwolą / tedy Wzdánié nic nieważy: ále co kto sam kupi / czego nabędźie / to może bez przyzwolenia Dźiedźiców á Potómków swych / przedáć y dárowáć komu chce : á ma the moc mieć w Prawie: oprócz kto dźieci własnych Potómków swych nie ma / iedno Bráćią / thedy

wolno

wolno mu swé przedáć/ bez przyzwolenia Brackiego. Spec:Saxo:lib:i,artic:17 in Glossa.& lib:iij, Arti:83.& lib:i,articu:52.& libro i,Articulo 84.

Gdyby kto ktorą rzecz przedał/á przed Sądem nie wzdał: á ten komuby przedano/ byłby tego wdzierżeniu / á záśieby tego dochodźił/á przałby że nie przedał/ gdyż tego w Kśięgách niemaß:tedy ten kto dzierży/bliżßy iest dowiéść/że to kupił/ Swiadki/ przyśięgą/ niżliby tego dowodźić miał/że nie przedał/albo nie dárował. Abowiém ten ktory iest w dzierżeniu/lepßé Práwo za sobą ma/niżli ten co go o to gaba albo pozywa:Bo powod niema zá sobą wiecéy/ iedno Przyśiege á Swiadki / ktorymiby chćiał dowodźić: A ten kogo winią: ma zá sobą dzierżenié/przyśiege y dowod przez świadki/iáko kupił albo mu darowano: á dowod sámotrzeciemu przychodźi.vt de hoc Speculo Saxonum lib:i, Articulo 15.Et libro ij, Articulo 36.

Gdźieby théż było wątpliwé Práwo / ták powodowé/ iáko téż tego pozwánégo co dzierży: tedy dzierżawcy ſkazuią dowod/dla tego/że lepßa Condicya tego co dzierży/ niżli tego co nie dzierży. Speculo Saxon:libro iij,Articu:4.

Dzierżenié/ tho vtwiérdza Práwo kożdemu/

ktoby iákié miał: z kthórégo żadny nie może być ruszon / iedno Prawem przewyciężony. Speculo Saxonum libro ij, artic: 24. et lib: iij, Articulo 83. Et Iure Municipali Articulo 29.

KToby Imienié przedał / á brónić był powinien/ ieśliby brónić nie mógł / przeciw temu ktoby o to czynił Imienié: tedy ten komu Imienié przedał/powinien Imienié wrócić/swé pieniądze záśie wziąwszy/ co zá tho dał. Iure Municipali Articulo 116. Et Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9. & libro iij, Articulo 35.

ŻAdny niemoże lepszégo Práwá innému spuścić/iedno iákié sam ma. Iure Municipali articulo 23. Et Articulo 29.

IMienié gdyby kto przedał / oprócz przyzwolenia Dziedziców / ná które Imienié spáść ma: Tedy tákié przedánié nic nie waży/ oprócz kto kupi sam nabedzie/ tho może przedáć bez przyzwolenia. A gdy Dziedzictwo/ álbo Imienie komu wzdawáią v Práwá/ á ći którymby tá rzecz należáłá/będąc przy Práwie milczeliby/á nie mówiliby áni przeciwili sye temu: tędy potym przeciw temu iuż mówić nie mogą.

☞ W Práwie téż Máydeburskim/kto co sobie

przed Prawem opráwi á záchowa / tho mu w Práwie ma idź. Specu: Saxo: libro i, articu: 52. & Specu: Saxo: libro ij, arti: 6. Et Iure Muni: Art: 20.

Dziedzictwo álbo Imienie / iesli kto dawa álbo zápisuie: tedy to przed Prawem ma być vczynióno / dla tego / aby ty rzeczy porządnie szły / y dostátecznie mogły być doświádczoné / y dowiedzióné / gdzieby tego potrzebá była. Iure Municipali artic: 55. et arti: 20. et Articulo 140.

IMienie gdyby kto komu obiecał wzdáć / á w tymby vmárł nie dokonawszy tego / nie powinien tego Syn dzierżeć: Bo bliższy sye zostáć w Imieniu Oycowskim / niżli ten co kupił. A wszakóż pieniądze wróćić powinien / któreby Oćiec zá to wziął. Specu: Saxo: libro i, art: 9. A wszakże sye to ma rozumiéć / coby sam nabył á przedał: gdyż innégo dziedzictwá nie może przedáć bez przyzwolenia Potomków własnych.

IMienie iako iest dwoiákie / Dziedziczné y Ruchómé: ták théż dwoiáka sprawá około niego. Dziedzictwá / á tego co ku dziedzictwu należy / tego bez przyzwolenia własnych Potómków nie może nikt oddáć. Ruchómé rzeczy / kthóre z mieysca ná mieysce mogą być przenie-

sioné /

śioné/ ty oddáć kozdy może álbo przed Sądem/ álbo Testámentem: oprócz Gierady á Hergiewetu. A to sye ma rozumiéć/gdy kto Niemocnym będąc/ śmierći sye iuż nadźiewáiąc /tákié rzeczy odkázuie. Speculo Saxon: libro i, Artic: 52. Et ad idem Iure Municipali artic: 21. & Artic: 61.

Gdyby kto Dóm kupił/á kupiwszy żeby sye weń wprowádźił/áczby mu go ieszcze nie wzdano/ tylko áby iuż zadatek kupiwszy dał / w tymby ten Dóm zgorzał/ tedy ostátek zá co stárgował/powinien zapłáćić/gdy iuż ónym mieszkánim potwiérdźił kupno. Gdźieby w tym Domu kupnym nie mieszkał/á przał sye żeby go nie kupił/ Tedy bliższy sye odwieść że nie kupił. Iure Municipali Articulo 140.

Gdy kto Imienié wzdawa / álbo że ié komu Dekretem przysądzáią: Thedy ten coby sye mienił bliskość miéć / ieśli oblicznie przy Sądźie będźie / ma zárazem przećiw temu mówić: ábowiém ieśli milczy á nie mówi o to/tedy iuż iákoby przyzwalał. Specu: Saxo: lib: ij, Artic: 6. Gdźieby nie był oblicznie/ á był pod tymże Práwem/ma czás o to mówić Rok y sześć Niedźiel. Specu: Saxo: lib: iij, Articulo 83. Et Iure Municip: Arti: 20. Et Speculo Saxonum libro i, Artic: 70.

Gdźieby

Bdzieby kto przedał Imienie/áleby go ieszcze nie wzdał/y dźierżenia nie dał : á iesliżeby rzecz óná zginełá/ álbo iáką szkode wźiełá:tedy ten ná tym szkoduie co przedał/á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił/to co zádał/tráći.in Iure Ciuili. Et Iure Municipali articu: 140. Et Speculo Saxonum libro i,Articulo 9.

O Dawnośćiách.

Dawność o rzeczy dźiedźiczné/o stoiacé y o leżacé: Stoiacé / iáko są Domy/ Folwárki. Leżacé/ iáko są Role/Ogrody. A ták o tákie rzeczy/kto śiedźi pod iednym Práwem / iáko tho zowa / pod iednym Dzwonem : kto chce dochodźić/ma to czynić nizli Rok y szesć niedźiel wynidźie.Spec:Saxo:lib:iij,arti:83.Et lib:ij,Arti:36. & Articu:44.& libro i,Articulo 70.et Artic:28.

Dawność we wszytkich rzeczách iest : opróćz

rzeczy które przysłuszaią Skárbowi wierzchnié-go Páná/álbo Rzeczypospolitéy:rzeczy Kośćielné zginełé/v kogoby zástáné: sludzy y niewolni/którzyby vćiekli : rzeczy kradźióné / álbo gwałtem wźięté:Tákié rzeczy dawnośći nie maią/ále w innych wszytkich rzeczách/tedy iest dawnosć. Specu: Saxo:libro i,Articulo 29. et lib:ij,arti:44. et Articulo 25.et Articulo 36.Libro eodem.

Dawnosć rzeczy Ruchómych / ktoby o nié nie czynił Rok y dźień/to iest/Rok y sześć Niedźiel. Nieruchaiących rzeczy/gdy kto kupi/á zá wzdánim wedle Práwá dźierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem śiedząc/Rok y sześć Niedźiel milczy / dóydź tego nie może : ktoby niebył tam gdźie Imienié leży/ chodźił po służbách/po Rzemieślech/tedy dźieśieć Lat dawnosć/ ku dochodzeniu bliskośći álbo Imienia/ któréby nań wedle Práwá przysłuszáło.A ktoby w źiemi niebył/ ále w cudzych źiemiách/ temu trzydźieśći Lat y Rok idźie dawnosć.Specu:Saxon:lib:ij,Arti:44. Et Iure Municip:arti:21.& Artic:140.Et Specu: Saxonum libro i,Artic:28. Et libro ij,Articu:31.

Zástáwné Imienié/to dawnośći nie ma/ że ie záwsze bliższy może wykupić. Speculo Saxo:li:ij,arti:24. Et Iure Muni:arti:20.et Ar:140.

Dawnosć

DAwność nie iest w żadnéy rzeczy / gdzie niemáß dárowánia álbo przedánia / to iest Zapiſu ná co: álbo iż kto dzierży/ gdy iedno zá Práwem nie dzierży: tedy wtákiéy rzeczy dawnośći nie máß. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 44. Et libro iij, Articulo 4.

DAwność nie idzie Dzieciam póki Lat nie máią / oprócz gdy iuż ku Látóm przyydą: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym Práwem/ á nie mießkały nigdzie indzie/á milczályby rok y ßeść Niedziel o ſwą krzywde: tedy iuż dawnośćią trácić mogą. Iu: Mun:arti:21. et li:ij, Ar:70.

O Krzywdy iákie gdy ná kogo żáłuią: póki Rok nie minie/ma odpowiedáć: gdy Rok minie/ten który ſye mieni mieć krzywde/ niema iuż mieyſcá o to czynić. Specu:Saxo:li:iij, Art:31.

O Długách/ á o dłużnikách.

DLug iáki / gdy Zóná zá Mężá viśći/ á Mąż vmrze / á ostáwi Jmienie po sobie/ná ktorymby óná miáłá Dożywoćie: tedy táka Zóná zostáła po Mężu/nie powinná długow Mężowych płáćić/choćiaby sye zá nie viśćiłá : ále Potomkowie będą winni płáćić/póki ónego vmárłego Jmienia ostáwa: A gdźieby iego Jmienia nie dostało/tedy dopiero Zóná/zá co sye viśćiłá/powinná płáćić z swégo. Bo Zóny nie powinny płáćić długow Mężów swych. Speculo Saxonum lib:i, Arti: 20.

DLug thęż gdyby komu miano płáćić / ná dźień náznámionowány/ á ón by niebył: Tedy iedno ón dźień stráći/ ále pieniędzy á długu swégo tym nie tráći. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 11.

GDźieby kto znał dług/á dawał fánty álbo Jmienie / á powiedalby że pieniędzy niema/áni śrebrá/áni złotá: tedy ma przyśiadz/ że thego niema : á Dłużnik będźie powinien od niego bráć to co dawa : A Vrząd Mieyski przyśiegły/ma to oszácowáć zá co stoi. Specu: Saxon: libro i, Articulo 70. A iesli ma czym płáćić/te-

dy do

dy do ośmi dni/ potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/potym do Záchodu Słonicá/ albo do iutrá / ma być ſkazána płaca : oprócz żeby Gość był/ kthóryby iednégo dniá do Sądu przyiecháć nie mógł/tedy ták pretkiégo Roku płácić niema. Spec: Saxo: lib:i,Articu:5.& Iure Muni:Arti:27. A ieſli zakład/ to ieſt/ thy rzeczy koſztownieyſzé niżli dług/ przytym to zoſtawa/ co nádwyſz czy-ié ieſt:ieſli nie doſtánie/tedy ten powinien dołożyć á zápłácić. Specu:Saxo:libro i,arti:70. et Iure Munici:arti:46.et Arti:27. To téż co da w zakłá-dzie dłużnik/thedy ten kto pożyczył/ może obráć miedzy tymi rzeczámi co chce bráć. A gdzieby ruchómych rzeczy nie doſtáło/tedy z dziedzictwá ma być płácóno.Specu: Saxo: libro iij,Artic: 39.

DLugów gdy ſye kto przy / tedy mu przychodzi odwód iako nie dłużen. A ieſli ſye nie przy długu / ále powiedá że zápłácił : thedy ſámotrzeć ma przyśiądz że zapłácił:oprócz gdzieby Sądem nań dowiedziono/ álbo gdzieby zápiſány dług był/ á ón by ſye przał/ tedy odprzyśiądz ſye nie może:gdyż to co ſye Práwem dzieie/ Práwem by ſye też to vkázáć miáło/że zápłácił.Iure Municipa:artic:27.A gdy kto dług zna/tedy ma być ſkazána płaca do dwu Niedziél: á gdy dług wielki thedy do dwunaśćie Niedziél. Speculo

Saxo:li:ij,arti:6.Et Iure Municipali Articulo 34.

DLugi kthóré zostáną po vmárłym / thedy napirzód przed wszytkimi długi / ma idź nakład ná Pogrzéb/á potym Sługam myto ich/ y wiáno álbo oprawá ma naprzód idź przed innémi długi : á zwłaszczá/ iesli sye pierwéy oprawá stałá/ niżli Mąż ná tym Imieniu długi zápisał:á Dłużnicy przed trzemidziesty dni o dług kthóry im vmárły był zostáł/ nie mogą Potómków gabáć/áni Sędzia może ich ćiądzać.Speculo Saxonum libro i,Articulo 22.

DLugu áby nie płáćił Dziedzic / iżby sye przał/że Spadku nie wziął:iesli nań dowiodą / że fálszywie záprzał / á iż Spadek wziął : tylé dwoie ma zápłáćić/ilé dług nieśie. Speculo Saxonum libro i,Articulo 6.

DLużniká swégo iesli kto poćiągnie do Práwá/ iesli nie ośiádły / tedy Vrząd gdy go stroná powodna o tho żąda / powinien tákiego viśćić/áby Praw był/á Práwu dostał : Ma téż miánowáć powód iáki to dług o który pozywa/ áby obwinióny mógł tym lepiéy wyrozumiéć á obáczyć/mali znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

CHYROgráff iesliby kto miał ná Dług / á czásby minął/ ktory na Chyrografie opisano zápłácić : iesli powie Dłużnik że zapłacił/ sámotrzeć tego ma dowieść / to zwyczay tak niesie: á zwłaszczá gdy iuż czás minie/na ktory zapłátá być miáłá.

DŁugi/iáko sye pierwey nápisáło/płácą zrzeczy Ruchómych/álbo Dziedzicznych. A gdzie by Dłużnik nie miał czym płácić/ tedy do więzienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i, articulo 70. et Speculo Saxonum libro iij, Arti. 39.

O Dług troiá odpowiedź / á káżda ma osobliwé Práwo : iesli prosto żáluią / żeś mi winien : Ten co go winią/ ma przysiądz sam iż nie winien : iesli rzecze żem zápłácił/tedy sámotrzeć ma przysiądz iż zapłacił. Jesli rzecze żeś mi to odpuścił/á ten sye k temu nieznа:powod bliższy swą przysięgą tego dowieść/że nie odpuścił. Specu:Saxo:lib:i, articu:65. et libro ij, Articulo 6.

O Dług gdy kto szpéruie ná cudzé Jmienié/ Tedy pierwszy Szperunk / ten idzie náprzod : wszákoż ktoby nie przypozywał / ná trzy Sądy vczyniwszy Szperunk/á ón coby posledz

ßperunkował / bedźie przypozywał / y przewiedźie piérwéy Práwo/áż do końcá: Thedy ten iuż bedźie bliżßy Imienia/niżli ón co piérwéy ßperował/á w Práwie nic nie czynił. Gdźieby théż kto/ áczby ßperował inny przed nim / przyßedł poślédz/y ßperowałby / á vkazałby Zapis álbo Chyrográff/któryby miał ná Dług/tedy iednák przed ónymi co piérwéy ßperowáli/á Zapiſu áni Chyrográffu nie mieli/ tedy tego ßperunk piérwéy póydźie/ choćia pośledni : gdy iedno Zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Procesie Sądowym ták ſye záchowywa.

DŁugi / rozmáitymi ſye obyczáymi płácą: Ale gdy iedno świádectwo thego bedźie iż to zápłácił/ tedy od płácenia wolen/ gdy bedźie świádectwo doſtátheczné / godné / tych co wiedzą / álbo co ſłyßeli/ álbo widźieli/ iż tho co pożyczóno/że zápłácił. Drugie też / iż da kto rzecz ſwoie / za tho co mu dłużen / á Dłużnik to przyymie/tedy iákoby gotowé pieniądze dał. Trzecié/ iżby kto był co winien Głuchowi/ który mówić nie może/ tedy świádectwo tych którzy widźieli że mu dano/ważý. Czwarté/ ieſli Dług ſwóy vkaże ná ſwym innym dłużniku / á ten komu winno tho/ przyymie / y ná tym przeſtánie: Tedy ći co ſłyßeli/świádczyć mogą.

Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6.

O Swiádkách/ o Dowodziech/ y o Odwodziech.

GDyby kto powiedał/ że mu był vmárły winien/ y vpomina sye bliższym po śmierci vmárłego/ iáko synowi po Oycu/ albo Brátu po Bráćie/ álbo inszym bliższym: przyszło by odwieść sye sámosiodmym/ że ich Przodek nie był winien tego długu: A wszákóż iżby snadź Potómkowie nie wiedzieli o tákim długu/ á ten co powieda że mu dłużno/ pewnie wie: thedy temu kto o dług żáłuie/ sámosiodmemu przysięgá przyydzie/ y ma dowieść sámosiodm/ iáko mu było winno. A gdy dowiedzie/ płáćić mu máią bliższy. A to sye rozumie gdzieby bliższy przysiądz nie chćieli/

á puściłi dowód powódowi. Speculo Saxonum libro i,Articulo 6. & libro iij,Articu:31. Et Iure Municipali Articulo 67.& Articulo 103.

GDy kto żáłuie ná kogo o rzecz niewidomą/ktoréy pokázáć nie może: tedy obwinióny bliższy sye odwieść. Ale iesli pokaże kthórą rzecz/która ma lice/suknią/kónia/bydlę/ álbo równé téy rzeczy: Tedy powód bliższy dowieść/iż to iego rzeczy są. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i,Articulo 15.

SWiádkowie nie máią ináczéy świádczyć/ iedno że pewnie wiedzą / álbo że byli przy tym/ gdy sye thá rzecz ſtałá / albo iż słyszeli od niego co nán żáłuią/że powiedał álbo zeznał/ że ták było iáko ten żáłuie: y gdyby przyśiegali/tedy máią przyśiegáć że wiedzą o tym/ że to rzecz spráwiedliwa ieſt/o co przyśiegáią. Jeſli o Dziedżictwo álbo o Dziedziczné rzeczy świádectwo ma być/álbo o Długi że ié zápłacóno/któreby były nie zápiſáné : Thedy to ludzie ośiedli czynić á świádczyć pod przyśięgą máią. Ale o Długi proſté zápłacóné / tedy może świádczyć / chocia nieośiádły. Iure Munici:artic:106.et Artic:107. et Arti:108.& arti:109.et arti:110. et arti:112. Et Specu:Saxon:lib:ij,Articu:11. & Articulo 22.

Swiádek ieden w Prawie Máydeburſkim nie waży nic / iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 54.

Swiádczyć nie może Człowiek złéy ſlawy/ áni náganióny/ ſzalony/ dźieći co lat nie máią. Speculo Saxo:lib:i, Articu: 8. Y Niewiaſty nie mogą świádczyć / iedno w niékthórych rzeczách / ktore ſą w Prawie opiſáne : iáko o thym wyżſzéy.

Swiádectwo Swiádków nie waży nic/ áż piérwéy przyśiegą: á na Swiádki/ kto ſye ciągnie/ ieſli nie dowiedźie/ vpada w ſwéy rzeczy. Specu: Saxo: lib: i, arti 53: et lib: iij, Articulo 19.

Swiádczyć gdy Ráyce máią/ nie trzebá im przyśiegáć/ kiedy iedno tho świádczą/ co ſye przed ich Vrzedem działo Radźieckim. Abowiém ponieważ przyśiegli ná Vrząd/ tedy im ma być wierzóno. Ale gdy świádczą/ tylko z oſob ſwych/ iżby nie tego świádczyli/ co ſye przed ich Vrzedem działo : ále z oſobná / gdyby iaką rzecz extra Iudicialiter factam, świádczyli komu/ że byli przy thym / kiedy ſye sſtało álbo działo/ że wiedzą o tym : tedy tákowé świádectwo nic nie waży/ chociá Ráycá świádczy álbo Przyśie-

 żnik/ ál-

žnik/álbo Wóyt/áž przyśiegą iáko inßy Swiádek/gdyby im wiáry dáć niechćiano. Iure Muni: articulo 102. & Artic. 11. & Arti: 32. & Arti: 74. Et Speculo Saxonum libro iij, artic: 25.

GDy ná kogo žáluią/á świádki nan máią/ tedy nie może obwinióny sam przećiwko Swiádkóm odyjdź : Ale z tylémže Swiádków ma sye oczyśćić. Specu: Saxonum libro i, artic: 15. Et ad idem Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 11. Et Iure Municipali Articulo 75.

PRzyśiežnicy máią świádczyć/gdy kto komu wzdawßy Imienié/da w nié Wwiązánié/á ich świádectwo ma mieć mieysce : y co óni w thákiey rzeczy świadczą / powinien poświádczyć Sedzia álbo Wóyt/co óni znáią. Spec: Saxo: lib: iij, arti: 88. & arti: 25. Et Specu: Saxo: libro i, arti: 8. Iure Muni: artic: 32. & Arti: 52.

SWiádek nie wezwány/ áni k temu z Práwá przypedzóny / ku Swiádectwu może być nie przypußczón : Abowiém kto świádczy bez potrzeby/á w przyśiege sye wdawa / podeyrzenié o sobie czyni/že ztákiego świádectwá pożytek mieć ma/ álbo z przychilnośći/ álbo že lekki człowiek/ álbo ßalony/ gdyž tho ßalonégo oby-

czay cho-

czay/ chocia go nie pytáią/tedy powieda. A ták táki może byc od Swiádectwá odrzucón / á ku Swiádectwu nie przypuſzczón. Speculo Saxon: libro iij,articulo 31.et libro i,Articulo 8.

Zgode kthórą ſtrony miedzy ſobą vczynią/y zakład w tym założą/powinien kożdy dzierżeć:á ieſliby ktora ſtroná zruſzyłá to/á niechciáłá tego dzierżeć/ á pociągnełaby o to do Práwá drugą ſtronę : tenby powiedział / że ſye o to ziednał : Tedy bliżſzy tego dowieść Jednaczmi/ że ſye ziednał / á niżli ten co ſye przy / że Jednánia nie było. Speculo Saxonum Libro i,Articulo 8. Et Iure Municipali Articulo 51.Et Articulo 53.

DOwodzić ná ktorą rzecz ieſt Rok zawity/ á ku wywiedzieniu Swiadków / Rok y ſześć Niedziel ma być dan. Speculo Saxonum libro i, articulo 62. Et Iure Municipali Artic:75.

O Jmienie álbo o Dziedzictwo / gdyby komu przyſzedł Dowód: tedy ma dowodzić ſámośiodm. A wſzákóż Práwo dzierży/że może ſámotrzeć/gdy iedno z ludźmi ośiadłymi/á z tymi co do tegóż Práwá przyſłuſzáią/przyśiężę. Iure Municipali Articulo 106.Et Articulo 107. & Articulo 108.

NA świádki kto ſye bierze/ álbo komu przyśiege ſkaza / á dośyć themu nie vczyni ná Roku ná ktorym dowodźić ma/ ſwą rzecz tráći: oprocz ktoby Legale impedimentũ przyniośł/ czemuby tego ná ten czás vczynić nie mogł. Specu Saxonum libro i, Artic:62. Et libro ij, Articu: 12.

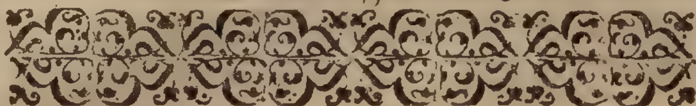
SWiádkowi ktoryby świádczył zá kim/ iżby mu kto przygáne vczynił: zárázem thego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Saxonum libro i, Articulo 51.

CZłowiek kożdy bliżſzy ieſt / gdźieby mu ſzłokaránie ná gárdle/ albo ná zdrowiu/ álbo też o Jmienie/ bronić tego/ á odwodźić ſye/ niżli by go kto pokonác miał. A tho ſye ma rozumieć/ gdźie iáwna rzecz nie ieſt. Speculo Saxo: lib: i, articulo 8. & Artic: 15. et Articu: 18. & Articu: 64. Et libro ij, arti, 26. Et lib: iij, articu: 38. et Arti: 37. Et Iure Municipali Articulo. 111.

CJ ktorzy ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy/ dowodzą ſwey rzeczy Swiadki godnymi/ álbo dowody bárzo ſłuſznymi / álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i, Articulo 66.

Dow:d

DOwód żadny nie iest dostáteczniey ßy / á pewniey ßy/iedno ktory Sądowy iest/ bo tu iuż przyśiegi nie trzebá: Abowiém co sye przed Sądem sstánie / tego iuż nikt zápr zeć nie może. Speculo Saxonum libro ij, artic: 18. et Artic: 19.

O Przyśiegách.

WRzyśiadz gdyby kto miał o kthorą rzecz obwinióny / żeby sye Przyśiegą odwieść miał : tedy może chceli puśćić Przyśiege powodowi co nan żáłuie : á Powod mu iéy zásie zdáć nie może/gdy ią przyymie/iedno przyśiądz chceli. Acz to o Rekoymiach nápiſano ná przodku / ále téż to ma być rozumiano o Powodźie y o obwinióny m. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 11.

REki swéy gdyby sye kto przéć chćiał / że nie piſał Listu álbo Chyrográffu/álbo iákiégóżkolwiek fálßu/ kthórymby nan dowodzóno:

tedy Powód sámotrzeć przyśiągszy/bliższy nań dowieść iż tho iego reki pisánie / nizli sye ón odwieść. Iure Municipali Articulo 109.

PRzyśiege ieśliby komu skazono z Práwá/ ktoryby był z inney Jurisdicyey / to iest z innego Práwá/á czás by był iako w Práwie zową Ligatus, to iest Wiązány/w kthory czás zadnych przyśiąg nie czynią : tedy Sedzia niema odkłádáć tákiey przyśiegi : oprocz iżby Stroná przyzwoliłá. A kożdy wszedy przyśiegą odeydzie gdzie nań iáwnego dowodu niemász. Iure Munici:artic:117. Et Speculo Saxonum lib:i, Arti:7.& Articu:15.& Articu: 18. Et libro ij, Articulo 10. Et Iure Municipali articu: 46.

GDy kto po vmárłey rece Długo iákiego dochodzi/tedy ma sámośiodm przyśiądz. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 6. A ieśli też kto ná kim długu dochodzi z Swiádki/powinien zthylemże Swiádkow sye oczyśćić: Iure Municipali Articulo 103.& Articulo 67.

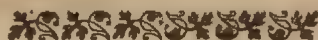
ZWyczay też to dźierży/że kogo winią o co/á zwłaszczá o Długi/á ón przyśiegą odchodzi/ á czyni to iuż nie raz/ále wiele kroć / ku ludzkiey szkodźie : táki iuż bywa podeyrzány / y niedopu-

szczáią mu

ſzczáią mu ſámemu przyśięgáć/iedno z świádki. To ſye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry ieſt zá Práwo. Bo kto czeſto ná cudzą ſzkode przyśięga/ nie przyſtoyna rzecz áby mu ſámemu wierzóno.

PRzyśiege komu ſkażą/ álbo że ſye ſam ná to pozwoli/ też przed Jednaczmi: Thedy gdy temu doſyć nie vczyni/rzecz ſwą tráći. A Jednaczmi może kożdy dowiéść/nie inák iákoby ſye to przed Sądem dźiało. Speculo Saxonum libro i, Articulo 8.Et libro ij,Articulo 11.

GDyby kto przyśiądz miał/y byłby gotów tho vczynić czáſu náznámionowánégo/ á Powódby przyśięgi ſłucháć nie chćiał / będąc oblicznie/álbo też na Roku nie ſtánął/áby przyśięgi przyſłuchał: Tedy ten iuż od przyśięgi wolen/y ma to iuż ták ważyć iákoby przyśiągł: oprócz żeby ten co miał przyśięgi ſłucháć/ vkazał Legale impedimentum , czemuby ná ten czás nie mógł być. Speculo Saxonum lib: ij, Articulo:11.

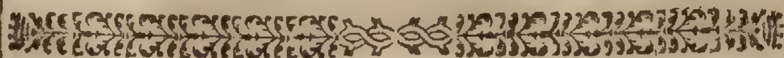

O Jednániu á Zgodách.

Ednánié/kthóreby ſye ſstało nie przed Sądem/tedy śiedmią Swiádków ma być dowodzóno: A ma thę moc Jednánié/iáko też rzecz oſądzóna: Abowiém przyſtuſze to/wiárę chowáć miedzy Ludźmi: co ſye ieden raz podoba y ſtánie / thego trzebá ſtrzédz y dzierżéć. Aczkolwiek nápiſano ieſt w Texcie / iżby ſamośiódm miał dowiéść Jednánia : Ale iednák tak w Prawie nápiſano / że iedno ſámotrzeć dowodźi. Iure Municipali articulo 52. Et Articulo 53. Et Speculo Saxonum libro 1, Articulo 8.

JEdnacze gdy iednáią/tedy co wyrzeką/áby to dzierżano/zakład záłożyć máią. Iure Municipali Articulo 53.

O Rekoy-

O Rekoymiách.

Rekoymie ſą dwoi / Jedni ktòrzy ręczą zá kogo/ przed Sądem álbo Urzędem. Drudzy ktòrzy ręczą tám ná ſtronie/ći mogą ieſli ſye przą Rekoiemſtwá przyśięgą odidź. Ale Rekoymie co Sądownie ręczą/tedy kiedy Jśćiec nie ſtánie/ powinni zań odpowiedáć: á ná Jmienie álbo ná máietność dłużnikowe/ nie ma ſye śięgnąć wierzyćiel/ áleż pierwey z Rekoymią czynić będźie ten kto pożyczył. Spec:Saxo:lib:iij,arti:9.et Iu:Muni:Ar:117.

Rekoymie powinni ſą zá tego odpowiedáć zá kogo ręczą : y kogo ręczą ná poſtáwienie/powinni go ſtáwić:á ieſli go nie ſtáwią/tedy powinni zań płáćić : oprócz gdy kogo wyręczą / o tey rzeczy o ktòreby kto gárdło záſłużył/ á w tym vćiecze wyręczóny/ tedy tych pokut/ ktòreby ón miał mieć/nie powinni ćni nieść/iedno powinni płáćić zań/to coby wedle Práwá vſtáwy/á ważnośći ónéy rzeczy było. Spec:Saxo:lib: i,articu:65.Et Iure Municipali Articulo 31.

PO tómkowie powinni Rekoymie wybáwić

z Rekoiemstwá/ thy ktorzy reczyli zá Oycá ich/ ktory vmárl. A iesli Imienie albo maietność po vmárłym wezmą/powinni dług zápłácić: Jesli nic po nim nie wezmą/płácić nie powinni.
Speculo Saxon: libro iij, Articulo 10.

Rekoymia iesli zá kogo reczył/ iż miał przyśiądz/tedy iesli vmrze ten zá kogo reczył/ powinien sam Rekoymia przyśiądz/to co Jśćiec vczynić miał/álbo zań płácić. A gdźieby w tákiey mierze Rekoymia przyśiądz nie chćiał/tedy może puśćić Przyśiege temu/ ktory go o Rekoiemstwo Práwem gába. A ten Powod choćiaby mu záśie Przyśiege wzdawał Rekoymieinu/tedy nie bedźie záśie powinien Rekoymia przyśiegáć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 11.

Rekoiemstwo/ktore Sądownie ma być czynióno: Naprzod o Szkode/ ktoreyby sye trzebá nádźiewáć/ iż kto ma Dom zgniły/ może Sąśiádowi przez to szkodá być/ álbo co podobnego k temu: álbo iż sye kto iśći/aby stał ku Práwu/á vspráwiedliwił sye. Też Opiekunowie/ ktorzy czynią Jstote Dźiećiam/ktorymi sye opiekáć máią. Iure Munici: articu: 27. Et Speculo Saxonum libro i, articu: 65. et libro iij, Articulo 17.

Rekoymie/ gdy zá kogo reczą spolną reką/ iesli iednego zá wszytki pociągną do Práwá/

wszytek

wſzytek Dług płáćić powinien. A wſzákoż ma mu być záchowana Akcya przećiw drugim Rekóymiam/co z nim reczyli/áby ſwoie cześć co ná nié przyydzie zápłáćili. Gdzieby thęż ten iedenzápłáćić niemógł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno/dochodźić może. Y gdźieby wſzyſtki pozwano/tedy iuż kożdy powinien zá ſye płáćić co nań przyydzie / zá co reczyli. A gdźieby kto dług zápłáćił: á ten komuby zápłácóno/przałby ſye tego/ Thedy temu dowod przyydzie ze dwiemá Swiádkomá/kto powiedział że zápłáćił.
A gdy ma kto Rekoymię po kim/ tedy nie może piérwéy z Iſtcem dźiáłáć/ áż piérwéy z Rekoymią bedźie o to czynił. Specu: Saxo:lib:iij,Arti:6 Et Iu:Mu:ar:31.et li:iij,art:39.et Iu:Mu:Ar:117.

Reczyli kto zá kogo/ tedy ten komu dłużno/ Tedy nie może piérwéy z ſwym Dłużnikiem czynić/aż z Rekoymią piérwéy. Specu: Saxo:libro iij,articu:39.Et Iure Muni:Artici : 117.

Rekoymia/ gdy reczy Kóniá/ álbo iákié bydle poſtáwić/á w tym Koń álbo óno bydle zdechnie : Tedy ieſli go pozową/áby óno bydle poſtáwił: ma ſkórę ónégo bydlećiá przed Sąd przynieść. A gdźieby mu nie wierzóno/żeby ónego bydlećia ſkórá byłá/ma przyśiądz/tedy bedźie wolen. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10.

WZreczylby kto kogo ná postáwienie / á tenby w tym czáśie vmárl / żeby go Rekoymia postáwić nie mógl: Tedy gdy dowiedźie Rekoymia że Jśćiec vmárl/wolen od Rekoiemstwá/nie powinien zá to nic ʒkodowáć. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10.

NA Rekoiemstwo nikogo nie máią dáć ná wietʒą summe/iedno iáko ieg máietność nieśie: oprócz dlugu. Tedy iáko wielki dlug/ták wedle tey summy / ná Rekoiemstwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 10.

REkoiemstwo powinna rzecz stáwić / gdy stroná żąda/ themu kto Jmienia nie ma. Ośiadlemu nie potrzebá: álbo gdyby kto zaklad dal/gdyż kto ma czym płáćić/álbo zaklad kládźie: wiecey czyni nizli ten co Rekoymie stáwi. Specu: Saxo:lib:ij, Articu:5. Et Iure Munici: Artic:27.

O Rekoiemstwo kto żáluie że mu reczono o dlug/ten kto przy/tedy przyśieże sam: á iesli z Swiádki żáluie/sámośiodm ma przyśiądz. Spe:Sa:li:ij, arti:6. et li:iij, art:85. Iu:Mu:Arti:31.

REkoymiemu wʒytká obroná należy/ y ma ią mieć/ták iákoby ią tez iego Jśćiec miał. to iest Principał zá którego reczył. Specu:Saxo: lib:ij, arti:4. Et Iure Muni:artic:34. & Artic:117.

O Gwał-

O Gwałciech/ Gwałtownikách/ o Mężobóystwie/ y o Ránach.

Kto komu Gwałt czyni/ á ná ten czás wobrónie gdy Gwałtowniká zabije/ nic zá tho nie pokupi/ ieśli sámotrzeć tego Przyśięgą dowiedźie/ iż to ná swym Gwałćie vczynił. Abowiém nie wkożdéy rzeczy winien mężobóystwá/ á owszem ten co tho w swéy obrónie vczyni/ á kto broniąc ciáłá y żywotá swego/ vdźiała tho/ ma być rozumiano/ że słusznie á nie przeciw Prawu to dźiała. Lotry też ná drogách kożdy zábić może: Abowiém ten kto sye bróni słusznie to czyni: á ten kto sye ná drugiego śięga/ niespráwiedliwie to dźiała. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 69.

GWałt kto vczyni w dźień Swiety/ tedy brónić go tho nie może: Ale przedśie ma być sądzón thez y Dniá Swietégo / gdźieby był poiman. Specu:Saxo:libro ij, arti: 10. et Artic:66.

GWałtem ktho by komu Imienié wźiął/ któreby nań miało spáść/nie doczekawszy śmierci tego/ po ktorymby ié spadkiem miał wźiąć/Práwo swé tráci. A Syn może być wydźiedźiczón/ thym obyczáiem/ gdyby odiął Imienié Rodźicóm swym zá żywotá ich. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 84.

IEsliby kthóry Człowiek był ránión/ á vmárł z rány: álbo że ten co ránil wymawiałby sye tym / że nie z rány vmárł/ ále że mu inna choroba przypádłá : tedy ma to stać ná świádectwie Lékárskim/kthórzy ránnégo léczyli. A iesli gdźie sye to sstánie/że iedno ieden Lékarz iest/tedy ma stać ná iego świádectwie/á zwłaszczá gdyż ná wielu mieyscách táki Lékarz przysiegły bywa. A iesliby vmárł trzećiégo dniá ránny/thedy iuż ma być rozumiano/że z rány vmárł. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 16.

ZAbićié głowy / w Máydeburskim Práwie/ płaca ma być całym Wergieltem / tho iest/

dwádzieścia Złotych Polskiey monety. Ale wedle zwyczáiu/ który sye w Polskim Práwie záchowywa / Tedy z tych Miast / w których wżdy są Ludzie znákomitszy/ zá głowe trzydzieści Grzywien. W mnieyszych Miásteczkach/pietnaście Grzywien. We Wsi/ dziesieć Grzywien.

KOmu wezmą Jmienie gwałtem / álbo z niego wybiją: Napierwey/ niżli sye też tá spráwá przetoczy álbo dokóna/ ma być w dzierżenié wrócon wybity. A gdzieby go do Práwá ciągnióno álbo pozywano / nie powinien odpowiedáć/ ážby mu pierwey imienié wrócóno/ które mu gwałtem wzieto. Speculo Sáxonum Libro ij. Articulo·10.

CJ co zábijáią Oyce/Mátki/ Dziádá/Ciotke/ krewné swoié /álbo áczby sám nie zabił/że o tym wiedział / álbo náprawił : záßyty w worze z źwierzety/ które są w Práwie nápisáné/ma być w wode wrzucón / á vtopión. Speculo Sáxonum libro ij. articulo 14.

NA Gwałcie álbo ná złym vczynku / kogo poimáią / ná Rekoiemstwo nie ma być dan: iáko o tym Specu: Sáxon. lib. iij. artic. 9. Et Jure Mun. artic: 117. Acz też przy/tedy go

to wspómoc nie może: Abowiem powód sámosiódm go poprzyśiądz á dowieść nań może. Ortelu też łáiáć: á przeto przeć sye nie może/ gdy go ná iáwnym vczynku poimáią: albo też vczyniwszy że vćieka/ imą ij w tym: álbo ieśli kradzióné rzeczy w ieg skrzyni/ álbo kómorze/ gdźie sam klucz nośi nayda sye: oprócz żeby kto inny klucz nośił/ álbo żeby go indźie chował/ żeby go kto dostáć mógł: álbo żeby były rzeczy ták małé/ żeby ié mógł dźiurą álbo oknem wrzućić: Tedy sye o tákié rzeczy sprawić może/ że ich nie vkradł/ áni o nich wiedźiał. Specu: Saxo: lib: ij. artic. 35.

KTo zábije vmyślnie/ wedle Prawá ma być karan. Kto zábije przygodnie/ iż to iáwno bedźie/ gárdła stráćić niepowinien/ iedno zápłáćić. Speculo Saxon: Lib: ij. Artic: 38.

DRány nie może być obwinión/ iedno ieden z drugimi czynić może/ iáko z pómocniki/ iż sye mogą odwieść: A wszákóż y pómocnicy ieśli sye znáią że bili/ tedy bedą ták winni/ iáko y ten kogo obwinióno. Speculo Saxonũ Libro iij. Articulo 46.

ZA gwałtowné rzeczy poczytáią/ co w Prawie Maydeburskim zową Manuale factũ,

Złodzieystwo/ kogo ná nim vchwyca: Mężobóystwo/ vmyślné nie przygodné: gwałt domówy/ álbo téż y gdzie indzie rozbóy: v kogo téż rzeczy krádzioné nayda w iego kómorze/ gdzie sam klucz nośi czegoby oknem wrzucić nie możono. Speculo Saxon. libro j. artic. 26. et lib: ij. artic. 35. et artic. 54. et Jure Mun: artic. 27. et art. 115.

GDyby kto miał krzywdę od kogo / á Práwem tego nie dochodząc / samby sye tego mścił: tedy Práwo swoié iuż tráci. Bo nikt w swéy rzeczy Sędzią nie ma być / áni sam sobie spráwiedliwośći dziáłáć/ á gwałtu drugiemu. Speculo Saxonum Libro iij. Articulo 13.

SJné rány kto obwiedzie Vrzędem / á vkáże ié: bliższy iuż ná nié dowieść / niżli ten kogo winią/ gdyby przał á chćiał sye odwieść. Jure Municipali Articulo 89.

GWałtem nikth nikomu Jmienia nie ma bráć / áni dzierżenia odéymowáć: áléżby piérwéy Práwem tego doszedł/ iżby mu dzierżenié przysądzono. Jeslizeby téż rzecz kto swoie nálazł v kogo/ á gwałtem ią wziął: rzecz one tráci. Jesli téż kogo gwałthem z dzierżenia wypędźi/ iáko Gwałtownik ma być karan. Jesliby téż

kto mniemał że iego rzecz á wziął cudzą: tedy gdy przyśięże /że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz stoi ma zápłáćić: gdźieby tego nie dowiódł przyśięgą/tedy ma być karan iáko łupieżcá. Speculo Saxon. lib. ij. artic. 70. A kto co gwałtem dźierży /á nie za żadnym Práwem/ tedy dawnośći w tym niemász. Speculo Saxon: Libro iij. Articulo 4. Et lib. j. artic. 29.

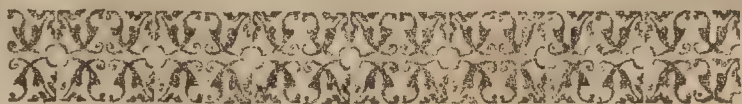
Gorące Práwo kogo imą ná nim/ że mu o gárdło idźie/ iáko o Mężobóystwo/ álbo o Gwałt: tedy trwa cztery á dwádźieśćiá godźin. A gdy minie gorące Práwo/ tedy oprócz słuszney przyczyny /iżby ná ten czás przećiw tákiemu nie możono postepić: o gárdło iuż tákiemu nie idźie/ ále płáćić á dosyć czynić ma. Speculo Saxon. lib: ij. artic. 9. et lib: j. artic. 66.

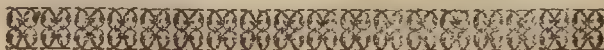
Gwałt domowy / álbo gdyby kto Złodźieiá w domu swym zástał/ tedy tho ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie iest iuż początek skárgi /á zá tym pokónáć go sámosiódm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iąć nie możóno. Speculo Sáxon: libro ij. artic. 64. Et Iure Mun: artic. 36. et art. 37. A gdźieby zá rázem gwałtu nie obwołano/tedy iuż sye bliższy odwieść obwinióny. Iure Municip. artic. 38.

A tákie występy gdźie ie obwoláią/ á dowód iuż ná nie będźie iásny/ Tedy iuż poprzyśięgáć nie⸗trzebá. Speculo Sáxonum libro j. articulo 15. Et Iure Munic. artic. 40. A iáko złoczyńce/ o który táki występ máią być karáni / tedy to iest Speculo Sáxon. Libro ij. Articulo 13.

ZA rány nie szkodliwé/ szelągów trzydźieśći: á Sędźiemu zá winę /szelągów ośmi. Spec: Sáxo: lib: ij. artic. 16. Támże w tym Artykule stoi : Gdźieby téż pálec álbo ząb wyćięto / álbo wybito / zápłátá ma być / Wergieltu dźieśiąta część: to iest kopá/á Sędźiemu szelągów sześć⸗dźieśiąt. A ty szelągi wedle Práwá Sáskiego/ są ieden zá dwánaśćie pieniędzy. A wszákóż Práwo pospolité/ to iest Státut Koronny/ ob⸗mawia ták/ że o rány y o głowę/ w Mieśćiech y we Wśiách/ nie Máydeburskim Práwem/ále Polskim ma być sądzono. Acżkolwiek tego nie nápisano/po czemu głowá ma być płácona człowieká Mieyskiego: A wszákóż z zwyczáiu ták dźierżą/ Iż z tych Miast gdźie są wżdy Ludźie znákomitszy/álbo Kupieccy/tedy zá głowę trzy⸗dźieśći Grzywien. Z Miasteczek tych mnieyszych / tedy piętnaśćie Grzywien. Zá Kmiećiá/ dźieśięć Grzywien.

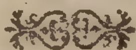
Ku gwałtowi gdy ij obwołáią/ kożdy powinien bieżeć. vt de hoc Specu: Saxon: libro j. articulo 53. Ktoby nie bieżał/ w karánié wpada. Spec. Sax. lib. ij. artic. 71. A wszakoż w Mieśćiech zwyczay á postánowienié iest/ iż nie w ten czás gdy kto ná gwałt woła/ ále gdy zádzwónią ná Ratuszu ku gwałtowi bieżeć máią: á to dla tego/ snadźby kto pijány/ albo szalóny záwołał/ zá máłą álbo zá żadną przyczyną/ zá czymby sye mogło wielé złégo śstáć: ále gdy zádzwónią/ iuż iest znák/ że to idźie z stárszych/ á z Vrzedowégo roskazánia. A ták w Mieśćiech/ máią tego pilnie strzédz/ áby Dzwónek ták był chowan á opátrzón/ áby dzwónić weń nikt niemógł/ iedno kiedy Vrząd roskaże: á zá dobrą bácznośćią/ áby sobie szkody w tym nie vczynili/ á nie vpádli w ty pokuty/ które w Polskiéy Korony Práwie ná to są postáwióné.

O Złodzieystwách / o krádzionych álbo nálezionych rzeczach.

KRádzióné rzeczy nie máią idź nikomu ku pożytku/ále kto by ié záſtał/máią mu być wrócone: a dawnoſcią ſye nikt w tym nie może brónić / chociaby dawno kupił krádzióną rzecz: á zwłaſzczá w tych rzeczach tym wiecéy/ktorych iawnie nievkázuią:ále chocby rzecz widóma / iedno że krádzióna / iáko Kóń/ Bydle/ ktoby z kąd przyiał á poznał/ tedy w téy rzeczy dawnoſć nie idzie: A wſzakóż nie może być rozumiano/ aby ſam vkradł/ gdy tego nie taił. Speculo Sáxon: Libro ij. Articu: 36. Et Iure Municip: articulo 56.

KOniá gdy ſye kto imie v kogo/álbo rzeczy krádzionéy: Tedy gdy ſye ciągnie ná záwódzce ten v kogo záſtano/ ma mu być dopu-

ſzczóno.

ſzczóno. Iure Munic. artic. 132. et artic. 135.

Rzeczy náleziónéy ktoby nie wróćił/ á náydą ią v niego / ma być karan iáko o złodziéyſtwo. Tákże téż vkogoby kradzióną rzecz záſtano w iego ſkrzyni/ álbo w iego komorze/do któréyby ſam klucz nośił : powinien o to odpowiedáć iáko o złodzieyſtwo: oprócz żeby ták máła rzecz byłá / którąby oknem wrzućić mógł: tedy ſye ſpráwić ma że nie wiedział. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 35.

ZLodzieyſkié rzeczy v kogo záſtáną / á dowiódłby że ié kupił / ieſli nie Iſtcem / tedy Litkupniki : tedy mu iuż o karánié nie idzie/ ále zá co kupił / tedy ty pieniądze tráći. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 36.

GDyby kogo obwinióno o rzecz kradzióną / którąby v niego záſtano / á ónby záſtepce poſtáwić niemógł / od któregoby to miał: tedy gdy ſye Litkupniki wywiedzie / iż to kupił/ o gardło mu nie idzie: ále powinien to co v niego záſtano / gdy dowiedzie then czyiá rzecz ieſt wróćić : álbo ieſliby téy rzeczy niekrył/ á iáwnie ią vkázował: ieſli ná koniu/iżby ná nim iáwnie iezdźił/ tedy zá dowodem tego / czyiáby to rzecz

byłá

była własna vkradźiona / powinien wroćić: á nic innégo o to nie pokupi / ten co v niego zásta-no / iedno the rzecz tráci. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 35. Et libro iij. articulo 36. Et ad idem Iure Municip: Articulo 56.

KRádźiona rzecz swoie / gdyby kto v kogo zástał / niema iéy gwałtem bráć: á iesliby ią gwałtem wziął / może być poiman / y przed Sądem o to obżałowan. Iure Mun: artic. 27. et artic: 112. Et Speculo Sáxon: libro ij. articulo 25. et artic: 70. et artic: 35.

KTo co naydźie á nie wroći / álbo chowa skryćie / á potym to naydą v niego: zá złodźieystwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodźieyską kupi / tákże ią téż chowa skryćie: ále choćia kto rzecz złodźieyską kupi niewiádómie / á nie tái tego / nie chowa iéy skryćie / okázuie ią iáwnie / ten zá złodźieiá nie może być mian. Speculo Saxon: Libro ij. Articulo 37.

ZŁoczynistwo / czworákim obyczáiem może ieden popełnić: iesli sam co vczynił / iesli rádźił innemu ná to / álbo iesli roskazał / álbo iesli Złoczynice przechowywał / álbo rzeczy ták Złodźieyskim obyczáiem od nich bierze. Speculo

Saxonum Libro ij. Articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

Z Boża álbo Owoce / gdy kto w nocy z Polá vkradnie / álbo z Sádu / álbo z Gumná / tedy ma być obieszon: á zwłaszczá o Zboże. A ieśliby wednie kradł / tedy ma być ściet. Iure Munic: artic: 38. Et Speculo Saxon: lib: ij. artic: 39.

O Rzeczy krádzione / Dziedzicy álbo Potómkowie / nie powinni odpowiedáć / po śmierci swego Oycá álbo Brátá: oprócz izby zá żywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem / po ktorych Spadki biorą: álbo izby doświádczono / izby tákie rzeczy ostáły po vmárłym / á oni ie wzieli / y vżywali ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum Libro j. Articulo. 6.

O Wiezniach á o Złoczyńcach.

WIezniá zadnégo Vrząd zadny/áni nikt niema puścić / bez iego woley. Gdy tez kto kogo da wsádzić o Dlug / albo o iáką swą krzywde / á do Kaźni go przyymą / w Mieście/ álbo tez we Wsi: A gdzieby go któzkolwiek wypuścił/Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdzieby vciekł bez dobrowolnégo wypuszczenia/Tedy ma przyśiądz Sędzia / to iest Wóyt álbo Burmistrz / iz do tego przyczyny nie dał. Vt de hoc Jure Munic: artic: 17. Y powinien Sędzia álbo Vrząd opráwić á opátrzyć dobrze Komorę/ gdzie sadzáią: Jáko o tym Jure Mun: artic/59.

GDy kogo wsádzą zeby ná gárdło śiedział: Jeśli ij dadzą ná Rękoiemstwo / tedy wedle Máydeburskiégo Prawá / iuz mu o gárdło nie idzie / ále ma iuz być innymi winámi / álbo pokutámi karan. Specu:Saxon:lib:j. artic: 65.

Et Iure Municip: articulo 27. et artic: 117.

NA śmierć nikogo ſkazać nie máią/iedno álbo áż ſye ſam wyzna/álbo go pokonáią/álbo na iáwnym vczynku imą: Ráczby Złodźiey kogo powołał / y śmiercią tho ſwą zápieczetował/Tedy ten kogo powołał/może ſye odwieść ſwą przyśięgą: oprócz żeby inné świadectwo á dowód przećiw iemu było. Speculo Saxonum Libro iij. Articulo 39.

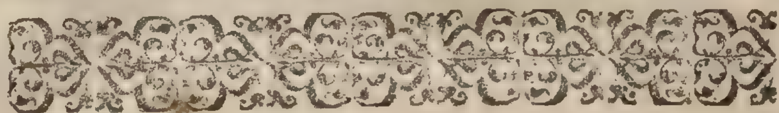
GDyby Złoczyńce chćiano imować/á ónby ná Cmyntarz vćiekł / álbo do Kośćioła: tákiégo Kośćiół niema bronić. ¶ Zyd vczyniwszy co złégo á do kośćiołáby vćiekł/choćiaby ſye téż krzćić obiecował: może być wźiet/ á owszem gdźieby ſye bronił/gdyż Zydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Spec: Sax: lib: iij. ártic. 2. Téż Sługi niewolné kto ie ma: Tatáry y inné niewolniki/ tych téż kośćiół bronić niema/y owszem wydáć. Co Kośćioly łupią albo gwalcą/ théż ich bronić nie máią / álbo co Dźiewki álbo Niewiaſty gwalcą / álbo Mniszki: álbo iáwné Cudzołożniki/ gdyby ie gónióno/żeby tám vćiekáli/ nie máią ich bronić. Iure Munic: artic: 9.

CVdzołoſtwá iáwné/ty máią być záwsze ká-

ráné/

ráne / ták Mężczyzná iáko Białégłowy: niema tego Vrząd nigdźiéy dopuśćić / y owszem gardłem o to wedle Práwá záwsze karano. Specu: Saxon : lib:o ij. articulo 13. et lib: iij. artic. 1.

TEż in Legibus Lex Julia karze Cudzołoźniki : Teraz ty rzeczy bárzo sye zábieżały/ że nikogo o to nie karzą : á też Pan Bóg kaźni dopuszcza/ o iáwné rzeczy/ iáwnie kárác raczy.

O Pożodze.

POżogá / iż tho iest zły á okrutny vczynek : Tedy the spráwe obwinióny o Pożoge ma czynić : Iż gdy go obwinią przed Práwem / iż spalił Dóm/ Gumno : Tedy ten obwinióny támże przed Práwem ma miánowáć troie ośmnaśćie Swiádków : á powód ten kto żáłuie / komu sye krzywdá y szkodá sstáłá/ ma obráć z nich ośmnaśćie/ z ktorymi obwinióny przyśiądz będzie powinien. A gdźie-

by ſye nie ſpráwił / tedy gdy go powód poprzyſieże/ogniem ma być ſpalon: czym zgrzeſzył/tym ma pokutowáć. A táki Sąd o Pożogę / tedy Polſkim Práwem ſądzą / á nie Máydeburſkim: acz też y w Máydeburſkim Práwie o tym niećo nápiſano.

O Sfáłſzowániu iákiéy rzeczy/ álbo Kupiéy.

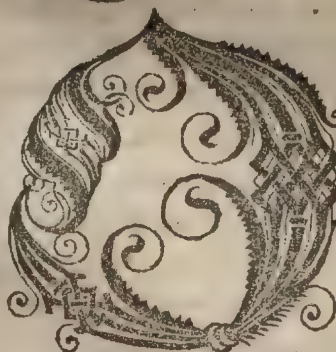
Rzecz iáką gdyby kto przedał fałſzywą / á ten co kupił wini go o to / że mu rzecz fałſzywą przedał: Jeſli ſye przyżnie przedał / álbo ácz ſye zna że przedał/ ále powie że nie wiedźiał/á nie przyrzékał mu zá fałſz: Tedy ten co kupił / ſámotrzeć ma nań dowiéść / że mu zá dobrą Kupią przyrzekł: Jure

Municipali Articulo 99.

Gdzieby kto ná kogo fálßywie ſkárżył / á ten obwinióny / zá tą ſkargąby ćießkość iáką álbo więzienie podiął : gdyby ſye tego potym ſpráwił / że był niewinnie oſkárżón: tedy ten co nań żałował / toż ma ćierpieć co ón ćierpiał. Speculo Saxon: lib: j. ar:69. et Specu: Saxo: lib: ij. artic. 8. et Specu: Saxon: lib: iij. art. 69.

O Opiekunach.

Opiekuni Vrząd / od Wierzchniego Paná / álbo Mieyſki / powinien opátrzyć : Aby Opiekunowie ſye viśćili / áby dźiećinnych rzeczy nie vtráćili : Oprócz tych Opiekunów / które Oćiec vſtáwi / ći nie powinni iſtoty czynić. Speculo Saxonum Libro j. Articulo 23. Et Jure Municipali articulo 26. et artic. 49.

Opiekuny / może kożdy vſtáwić Dźiećiam

ſwym/ mimo inné przyrodzóné/Tylko áby to vczynił przed Sądem / á powiedział przyczyny/ czemu to czyni. Opiekun tėż przyrodzóny / powinien Inwentarz vczynić / y viśćić śierotam ich dobro/áby im tego nie vtráćił. N niemoże Opiekun ſkáźić/ zniſzczyć/ imienia dźiećinnego/áni przedáć/záſtáwić/ áni z dźierżenia ſwégo wypuśćić.A gdźieby śieroty vmárły/ktoźymiby ſye opiekał/tedy y tym ná ktoźe ſpadek po nich przyydźie/ powinien liczbe czynić : Jáko o tym Speculo Sáxo: lib: j. ártic: 23.Et ad idem de Tutoribus, lib. j. artic: 42. Ale ći Opiekunowie/ktoré Oćiec vſtáwi / mimo przyrodzóné Dźiećiam ſwym/ ći nie powinni tákiégo Inwentarzá czynić: á to z tėy przyczyny/iż nie ſámi do tego przychodzą/ ále ie Oćiec vſtáwił/y wierzył im tego/ tedy wſzytká ſpráwá opieki/ iuż ná ich wierze zależy. A iákié Imienié Opiekun weź..ie w ſwoie opieke / tákié záśie wroćić powinien. A ieſli ma z dźiećmi Imienié ſwoié ſpólné/ nierozdźielné: tedy gdy dźieci ku látóm przyydą / Imienié z nimi rozdźieliwſzy/ powinien im liczbe czynić/ á Imienié im ſpuśćić. ¶ Tėż Opiekun gdźieby iáſné długi zápiſáné/álbo z Dekretu Sadowéğ/ á ſpráwiedliwie ich Oycá płáćił / á ónyby tego przyiąć niechćiały/tedy bliżſzy Opiekun tego dowieść wedle Práwá/ niżliby ony tego odeprzéć

miáły.

miáły. Iure Municipali Articulo 26.

Opiekun przyrodzóny / gdźieby Inwentarzá nie vdźiáłał: Tedy powinien wßytki długi zápłáćić/ choćby máietnośći Dźiedźinnéy ták wiele nie było. Specu: Saxon: lib: i. articu. 6. & Articu: 23. Gdyż to kożdy ku ßkodźie czyni ſobie/ kto ſye wedle Práwá nie záchowywa.

Opiekun/ nie może Imienia Dźiećinnégo przedáć/ áni záſtáwić / iedno z tych przyczyn: Naprzód / gdźieby przyßło Wiáno zápłáćić/ żeby go Niewiáſtá czekáć nie chćiáłá/ á nie było skąd inąd zápłáćić / żeby gotowych pieniedzy nie było/ iedno z Imienia dźiećinnégo/ muśiáłoby ſye płáćić. ¶ Druga przyczyná/ gdźieby táki głod przyßedł/ żeby inák wyżywić ſye ty dźieći co w opiece ſą nie mogły/ gdyż y kośćielné rzeczy/ ſłußnie ná ten czás w táką przygode mogą być przedawáné. ¶ Trzecia/ żeby brónIąc Imienia dźiećinnégo/ nákłádáiąc ná Práwo/ álbo brόniąc ich od gwałtu / żeby Opiekun inák obrónić ich nie mógł/ prze vbóſtwo ich: álbo gdźieby téż rzeczy śierotcé v Zydów były záſtáwióné / żeby ßłá ná to lichwá/ álbo inné ßkody stąd przychodźiły: álbo długi iáwné / ná ktorychby były álbo Zápiſy álbo Chyrográfy/ ktoré ſye z Práwá płáćić

muszą: oprócz tych przyczyn które sye napisały/ prze żadną inną przyczyne / nie może Jmienia dziecinnego przedać/ zástáwić Opiekun: á wszákóż kożdey przyczyny z tych / Opiekun powinien dowieść. A ieśliby ich Jmienie było przez Opiekuná rozprzedano / Práwem tego doydź mogą: oprócz gdzieby Opiekun vkazał / że ku ich sye to pożytku sstáło: tedy chcąli Jmienie mieć/ temu kto kupił/muszą pieniądze odłożyć. A gdy przyydą ku latóm / tedy ku tákowemu Jmieniu niemogą przychodzić dłużey/ieno póki Rok y dzien nie minie: to iest /Rok y sześć Niedziel: gdyby byli támże præsentes, gdzie Jmienie ich/ iako zową pod iednym Dzwónem. Ale ieśliby ie w cudzych Ziemiach chowano/tedy im dawność nie idzie/ iedno we trzydzieści Lat / y w Rok / y w dzien/ to iest w sześć Niedziel: Jáko o tym Iure Municipali Articulo 26.

SIeroty bez Opiekunów swych nic czynić nie mogą. Opiekuná też niepożytecznego á szkodliwego/ przed Práwem może Mátka/ albo Babá dziecinna obżałowáć: á Opiekuny tákie/siedmią Swiadków máią pokonáć. Aczkolwiek w Práwie nápisano/ że Niewiásty niemogą nic czynić/ áni winić nikogo iedno o swą własną krzywde: A wszákóż osobne Práwo vczy-

nióno dla śiérot: że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiáſtę obwinióni. Speculo Saxonum Libro i. articulo 41. Et Iure Municip: artic: 26.

Opiekun gdy dźieci ku látóm przyydą/ powinien Jmienié ſpuśćić: A gdźieby niechćiał ſpuśćić/ tedy ma przywieść ten kto Jmienié ſwé mieć chce/ przed Sąd dwu przyrodzónych z rodzáiu Oycówſkiégo/ á dwu z rodzáiu Máteczynégo/ którzy máią wyznáć látá iego: tedy mu Sąd ma przykázáć imienié/ á Opiekun ié powinien ſpuśćić. A látá dźiećiam/ Páchołę we czternaśćie lat/ á Dźieweczká we trzynaśćie. Iure Municipali Articulo 26.

Opiekun Opiekę tráći/ gdy ſye niewiernie w opiece záchowywa/ álbo ieſli był w nieprzyjáźni z Oycem tych śiérot/ którymiby ſye opiekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinné rzeczy źle rozſzáfował/ przedał á vtráćił: álbo ieſli Dźiećiam pożywienia nie dawa/ álbo ieſli nie vdźiałał Jnwentarzá rzeczy Dźiećinnych/ álbo gdyby pieniedzy któréby z Opieki przychodźiły/ nie kładł śiérotam/álbo Jmienié ich niewiernie ſprawował: Tedy tákiégo Opiekuná mogą winić/ Mátká/ Bábá/Ciotká tych dźieći/ któraby iedno wiernie á ku dobremu dźiećinnemu czyniłá: ál-

bo żeby też ten Opiekun/ Długów Oycá ich ná nich / bedąc sam ich Opiekunem dochodził/ nieczekáiąc ich lat. Speculo Saxonum Libro i. Articulo 41. & Iure Municipali articulo 26.

Opiekuná gdzieby niebyło/ tedy Pan wierzchni/ álbo Vrząd Rayce w Mieście máią postáwić Opiekuny/ które zową Łácinnicy Curatores. Speculo Saxon:lib: i. artic: 41.& art:47. Et Iure Municip: Articulo 26.

Opiekun nie może Imienia dziećinnégo kupić/ áni sam przez sye/ áni tym obyczáiem/ iżby innemu przedał / á ón potym od ónego dostał: czego niema czynić/dla podeyźrzenia y oszukánia. Speculo Saxonum Libro i.Articulo 44.

Opiekunów Mátká powinná od Vrzedu prośić Dzieciam swym/ gdzieby Opiekunów nie było : gdzieby tego nie vczyniłá / Tedy gdyby Dzieci zmárły/ spadku nie będzie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwa Césarskiégo / do którégo sye vćiéc máią / gdy Máydeburskiego niestawa. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 23.

Napisano dostátecznie w Práwie/ áby śie-

roty niebyły ni w czym oszukáne : y dano obyczay / iáko sye Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż máło ich co to dzierżą/Przyiaciele o to nie dbáią/Vrząd tego nie doyźrzy:tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sye szkody á krzywdy śierotam dzieią/ ták iż dźieci ku látóm przyszedszy rzadko k swemu przyydą/áby sye im to spełná wróciło / co im spráwiedliwie należy : á zwłasczá gotowe pieniądze / y inne rzeczy ruchóme: O co sye trzebá bać gniewu Bożego/ y karánia zá to/ tym ná ktorych to należy.

O Dzieciach kthore lath nie máią.

Ziećie / poki do Lat rostropnych nieprzyydzie/o żadny wystep ná gárdle niema być karano : Jesliby też kogo zabił albo ochromił/ Tedy Opiekun / z iego Jmienia powinien tho nágro-

dzić y zápłácić: tákże y szkody/któreby dziécie v- czyniło/ gdyby ná nié wedle Práwá dowiedziono. A ieśliby kto dziécie zábił/ zápłácić ié ma iáko głowá niesie. Ieśliby też kto cudzé dziecie miotłą álbo zá włosy skarał/gdy iedno przysięże iż to vczynił zá występem iego: nic zá to nie pokupi. A wszakoż dziécie niegdy bywa karano/ zá wielki występ/ które iuż iest blisko lat rostropnych: ále ieśliby był ieszcze bliższy dziecińſtwá nizli lat vstáwionych/ to iest czternaście lat: tedy niema być karan ná gárdle/ale Opiekun zań zápłácić ma. Dziécie/ á szalony/ gwaltu vczynić nie mogą: bo gwałtu nie może nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyślnie á dobrowolnie: á dzieci y szaleni/ ći rozmysłu nie máią: A ták ná gárdle nie máią być karáni/tylko szkody które vczynią/máią być płácone. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 65. & Libro iij. Articulo 3. Et Iure Municipali Articulo 38.

Dzieci gdy Oćiec vmrze / nie powinny żadnych Długów płácić zá Oycá vmarłego/ álbo za Mátkę / ieśli im czego Rodzicy nie odvmrą / á ieśli po nich żadnego spadku nie biorą: á ieśli wezmą/tedy powinni będą długi [illegible]ćić. Speculo Saxonum Libro iij. Articulo 10. [illegible] Libro i. Articulo 6.

Dziecie iesliby kto wsádził ná Koń / thák twardowsky/ktorzyby zádzierżeć sye niedał/ á przestoby ono dżecie zábil : Pan onego Koniá powinien zápłácić/ iáko wedle Práwá iest/ iesli Koń swóy mieć chce. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Testámentiech.

Testámentem áni meżczyzná/ áni żeński pogłówie / Imienia swégo nikomu dáć / w chorobie leżąc nie może/ bez przyzwolenia Dziedziców á Potómków. Acz w Duchownym Práwie stoi/ Iż ostáteczna wola / ma być kożdemu wypełnióná : to sye ma rozumieć / o tych ktorzy wolni są w swym Imieniu / gdy to vczynią we zdrowiu/ y będąc w dobrey bácznośći : Tedy tákiego Testámentu gdzieby śiedmią świadków

doświadczóno / albo iżby przed Vrzędem thaki Testáment był vczynión: Dziedzic dzierżeć powinien. Ale ruszáiącé rzeczy/ty może oddáć wedle woléy swéy kożdy. A ták sye to iedno rozumie o tych rzeczach/któré może Testámentem legowáć/ to iest ruszáiącé rzeczy. Iu: Mu: art: 65.

TEstámentem téż Żoná / iáko y kto inny/ nie może nic oddáć/ bez przyzwolenia Mężowégo/ y ruchómych rzeczy. A Gierady téy nie może oddáć/ choćiaby téż y Mąż przyzwolił. Speculo Saxon: lib: i. articulo 31. & articu: 52. Et Iure Municipali Articulo 65.

TEstámentu śiedmią Swiádków dowodzą / gdzieby Vrzędnie nie vczynión/ á wiáry mu nie dano. Speculo Saxonum: Libro i. Articulo 8. & Iure Municipali articulo 65.

TEstámentem przeto nie może nikt nic oddáć bez przyzwolenia Dziedziców: á z téy przyczyny to vczynióno / iż Oycowie niebáczni/ álbo nie miłośierni / ostawowáli Dzieći swoié w vbóstwie: oddawszy Thestamentem od Potómstwá swégo / iż nic álbo máło dzieciam zostáwiáli / co było przećiw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to Prawo vczynióno/áby dzieciam

Máietnosć ich ostáła: ktemu też kto co ma dáć/ odkázáć / ma tho czynić zá czásu / póki sam tego vżywáć może: Abowiem kto co oddawa po śmierći/iuż to nie iego/ ále ieg° Dziedziców. Zóná też czyiá niema być o to winióná/kiedyby tákich rzeczy co zginęło. Specu: Saxon: libro i. artic: 52.

O Zastáwnych álbo o pożyczánych / á ku chowániu dánych rzeczach.

Jeśliby kto komu rzeczy stoiące albo leżące zástáwił / albo náiął: á potym ón komu náieto/álbo iego Potómek/ chćiałby przeć/ iżby w naymie dźierżał/ álbo w obliga-

cyéy:Tedy ten kto náiął/bliżſzy ſámotrzeć przy=
śiądz/ niżli ón komu záſtáwióno / álbo naiero/
przyśięgąby ſye miał odwieść: oprócz tego/iżby
ten Dzierżawcá mógł vkázáć/że tám tákie dzie=
dzictwo ma/álbo iżby mógł vkázáć/ obrone ku=
pna ſwégo: Tedy ze dwiemá świádki gdy przy=
śięże/to odzierży. ¶ Też o rzeczy gdyby go wi=
nióno/ktore ſye iáwnie nievkázuią/tedy przyśie
gą ſwą może odidz:ále gdźie o rzecz iáwną/któ=
ra ſye pokázáć może kogo winią/tedy kto żáłuie/
bliżſzy nań dowieść z Swiádki ſámotrzeć: o=
procz żeby kto vkazał rzeczy/ á powiedział/ że ſą
iego właſné rzeczy/á nie tego co żáłuie:tedy bliż
ſzy dowieść mimo Powodá/że to ſą iego rzeczy
właſné.Speculo Saxonum Libro i, Articulo 15.

Pożyczy kto álbo záſtáwi końiá/ſzáty álbo
którekolwiek rzeczy ruchómé/ieſli ten ko=
mu záſtáwią/ álbo pożyczą/przeda/záſtáwi/ ál=
bo przegra/álboby mu też vkrádzióno:Tedy ten
kto záſtáwił/ ſwych rzeczy pátrzyć á vpóminác
ſye ma/nie v kogo innégo/iedno themu/ v kogo
záſtáwił. Jeſliby też vmárł ten v kogo záſtá=
wióno/thedy od iego Potómká máią thego pá=
trzyć á dochodzić. Speculo Saxonum Libro ij,
Articulo 60.

POżyczána rzecz / kożdy powinien wróćić nie skáżóną/nie pogorszóną/álbo thák zápłáćić wedle ważnośći. ¶ Ale kto da rzeczy ku chowániu/iáko Láćinnicy zową in depositū, ku wierney rece:ieśli zgorze/álbo vkrádną/álbo nieprzyaćiel weżmie:tedy gdy przyśięgą dowiedźie ten co mu chowáć dano/że w thym zdrády álbo oszukánia nie vczynił/áni przyczyny themu dał: tedy płáćić niepowinien. A z they przyczyny pożyczána rzecz ma być płácóná/że tego vżywasz/ álbo vżywáć możesz:A thák wróćić nie skáżóne/ álbo zápłáćić ma. Ale to co schowáć dádzą/ponieważ vżywáć tego niemoże/tedy tesz płáćić nie powinien / ieśli zginie:gdy iedno dowiedźie ten kto chował/ że w tym oszukánia żadnego nie vczynił. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

ZAstáwilby kto v kogo bydle iákie/konia/álbo mu náiął:gdy zdechnie/thedy then kto ie chował/gdy przyśięże/ że nie iego winą zdechło/ áni temu dał przyczyny: Thedy go nie powinien płáćić:tylko to tráći/ co ná nie dał/ álbo zá co ie náiął. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

GDyby kto máiąc Imienie w zastáwie budował:tedy gdy Imienie wykupuią/ ten

co budował / może óno znieść chceli iáko swé. A ten ktoby wykupował / nie może mu tego brónić. Ale iesliby co zbudował / álbo opráwił / w tym dómu który mu zástáwióno / czegoby w ónym dómu trzebá / izby pobił álbo opráwić dał: bez czegoby dóm bez szkody być niemógł : Tedy ten co wykupuie / powinien opráwić to / co ná opráwę nałożóno. Iure Municipali articu: 140.

Rzeczy pożyczáney / niema nikt k czemu innemu vżywáć / iedno thym obyczáiem / którym mu iey pożyczóno. ☞ Ná przykład: Náietoby iednemu Kóniá ná mile / á ónby ná nim iechał dáley: A ták w tey mierze powinien szkodę płácić / iesliby sye która przez to sstáłá. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 15. Et Speculo Saxonum libro iij. articulo 5.

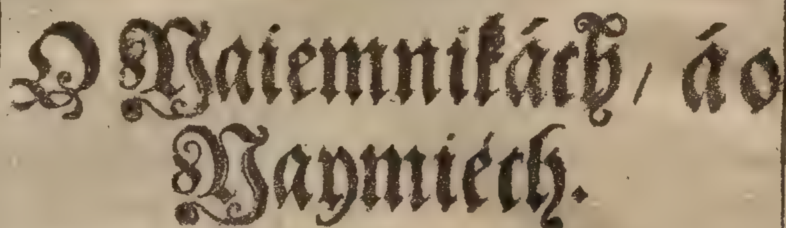
Pożyczánych / álbo ku chowániu dánych rzeczy / nie może nikt hámowáć w długu / áni w żadney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu / kto to dał schowáć. Spe: Sax: lib: iij. arti. 5.

Kto ku chowániu rzecz którą od kogo bierze / ma iáwnie bráć : dla tego / á snadźby mu dano rzecz krádźióną cho.ąć / którąby potym v niego náleźióná / tenby sye przał coby scho

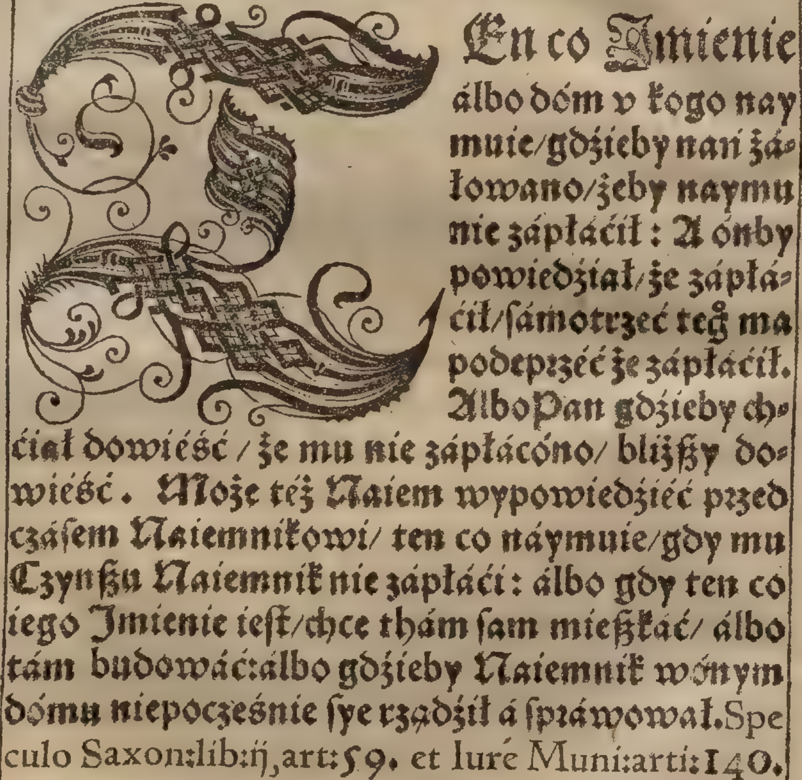
wáć dal: Tedy v kogoby ią náleziono / o Złodzieystwo mógłby być obwinión. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 36. Abowiem kto rzecz kradzioną táiemnie chowa / iuż iest iákoby sam vkradl. Speculo Saxonum libro iij. articulo 5.

Gdy kto pożyczy / álbo záſtáwi rzecz ktora swoie / á zginie álbo ią vkradną: v żadnego innego sye iey nie może vpóminać / iedno v tego komu wierzył. Acżkolwiek stoi w Artykule libro ij. articu: 32. że ktoby swą rzecz nálazl v kogóżkolwiek / tedy iey dochodzić może: to sye ma rozumieć o rzeczách kradzionych / á nie o pożyczánych: bo pożyczáney / álbo záſtáwioney rzeczy / niema sye ni v kogo włosniey vpóminać / iedno tám komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 60.

O Naiemnikách/ á o Naymiech.

TEn co Imienie álbo dóm v kogo naymuie/gdźieby nań żáłowano/żeby naymu nie zápłácił: A ónby powiedźiał/że zápłácił/ſámotrzeć tego ma podeprzeć że zápłácił. Albo Pan gdźieby chćiał dowieść / że mu nie zápłácono/ bliższy dowieść. Może też Naiem wypowiedźieć przed czáſem Naiemnikowi/ ten co náymuie/gdy mu Czynszu Naiemnik nie zápłáci: álbo gdy ten co iego Imienie ieſt/chce thám ſam mieszkáć/ álbo tám budowáć:álbo gdźieby Naiemnik wónym dómu niepocześnie ſye rządźił á ſpráwował. Speculo Saxon:lib:ij,art:59. et Iure Muni:arti:140.

GDy kto naymie dóm/álbo grunt/rolą. &c. szkodá którąby ſye kolwiek ſtáłá/tedy nie tego co náiął/ale co mu náieto ieſt/ gdźieby ie-

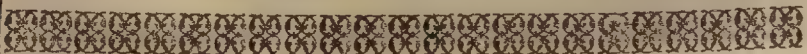
dno dóm

dno dóm álbo Jmienie wcále zostáło / ták iáko mu náietho : Ale w innych rzeczách/iáko w pożythkach/szkodá ostawa przy Naiemniku: Abowiém gdy pożythek ma/nie da wiecéy/ iedno co zmówił. Thákże też gdzie szkode ma/nie ma dáć mniéy/iedno iáko zmówił. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 59.

GDy ten vmrze co náiął/thedy Potómkowie mogą Naiemniká ruszyć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 77.

JEsliby Pan chćiał ruszyć Naiemniká z Jmienia które mu náiął/ álbo żeby ón théż chćiał odidź/ á w tym naymie dáléy śiedźiéć nie chćiał:ma to y Pan Naiemnikowi/y Naiemnik Pánu w czás opowiedźiéć : iesli vmrze Naiemnik/potómek iego powinien z ónégo Jmienia zápłáćić/iákoby ón sam zápłáćił:álbo iesli też Pan vmrze/tedy temu ná kogo Jmienie przypádnie/ ma być zápłácóno.Spec:Saxon:lib:ij, Articu:59.

TEn co naymie/ może Náiemniká gdy mu Czynszu nie zápłáci/ poćiądzáć/nie pozywáiąc go do Práwá.Iure Municip:Artic: 140.

O ſzkodách domowych

STrzechy Dáchowéy ſwégo budowánia/ nie może nikt ná cudzą ziemie puśćić/ y powinien cześć Dworu ſwégo grodźić: gdźieby tego nievczynił/ ſzkodę którąby ſąśiádowi vczynił/ powinien nágrodźić. ¶ Gdźieby też Sąśiad ná Sąśiádá ſkárżył/ z którymby miał śćiánę ſpólną/ ążeby ſye śćiáná káźiłá dla ſtárośći/ żeby opráwy potrzebowáłá: tedy ma tę rzecz przed Vrzędem opowiedźiéć/ áby go w tym vpómioniono/ áby ſpółem z Sąśiádem budował. A ieſli nie ſkárży ten co ſye ſzkody boi/ á zá tym budowánié pádnie ná iego dóm: Tedy Sąśiad który przyczynę ſzkody dał/ opráwić to powinien: Ale óno drzewo co vpádnie do dworu Sąśiádowégo/ Sąśiádowi przyydźie. ¶ Zadny nie może drzewá áni budowánia ſtáwić/ áni kłáść do cudzégo dómu álbo dworu/ bez przyzwolenia tego/ którému by to ku ſzkodźie było: Albo żeby z tym

brzemieniem Dóm álbo ón Dwór kupión / żeby to mógł zá Práwem vczynić.Speculo Saxonum lib:2.arti:49,Et Iure municipali arti:126.

KOminy / Wychody/ Chléwy świnie/ od ściány / álbo od ogrodzenia Sąsiedzkie-go/ bliżéy trzech ſtóp / niemáią być ſtáwiáne : y kożdy Kómin/ Piec ſwóy/ ma ták opátrzyć/áby iſkry które lecą/dómowi Sąsiedzkiemu nie ſzkodźiły. Wychody też/kthóre kto czyni podle domu Sąśiádá ſwégo:tedy áż do źiemie ma ie záwrzéć. Te vſtáwe vczynióno/ áby ieden drugiemu ſzkody nie czynił/ áby kożdy piec ſwóy/ álbo Kómin opátrzył/áby z iego niedbáłośći/ ſzkodá nie byłá. A ieſliby tákiego opátrzenia vczynić niechćiał/powinien iſtote vczynić/ieſliby ſzkode vczynił/áby zá tho doſyć vdźiáłał. Abowiém choćiaby Sąśiad o to nie żałował przed tym:A wſzákóż gdźieby ſye ſzkodá ſtáłá/powinien oprá-wić/dla tego/że to Práwem opátrzóno/ y vſtá-wióno ieſt.Speculo Saxo:lib:2.articu:51.Et Iure Municipali Articulo 124.

DOm gdyby kto chćiał budowáć/álbo murowáć : ieſli Sąśiad chce z nim ſpólną śćiáne budowáć/á nakład z nim ſpołem czynić: tedy nie powinien ieden drugiému plácu ſwégo

nic vstąpić / iedno społu ściánę budowáć/ álbo murowáć. Ale iesli Sąśiad nie chce budowáć/ á nakłádu vczynić: tedy temu kto buduie/powinien mu vstąpić dla wywiedźienia ściány plácu dómu swégo/dwá łokćiá ná fundámenćie/á ná górze łokieć : á tho dla tego nakłádu/ktory czyni ten co buduie/że téż tę ściánę będźie miał spólną z nim/iáko y ten co buduie. A tho sye ták záchowywa z zwyczáiu : á dobry zwyczay / thedy iest zá Práwo/ ácz pisánégo Práwa w ktoréy rzeczy nie będźie.

D'Om álbo budowánié ná czyim gruncie iest/tedy zá gruntem idźie:to iest/ná czyim gruncie iest/ tedy tego ma być y budowánié: To sye rozumié / gdyby kto co ná cudzym grunćie zbudował:tedy gdy wykupią z ręku iego óno Imienié / iuż óno budowánié przy Imieniu zostawa. Spe: Sax: libro ij, arti.21. Et libro eodem Articulo 53.

OKno kto vczyni do cudzégo dómu/gdźieby ná tym dómie/álbo brzemię/álbo obowiązek/álbo powinowáctwo nie było żadné/przeco by to vczynić mógł : ma to záśie swym kosztem záprawić/aby Sąśiadowi tym nie vbliżył. Speculo Saxonum lib:ij,arti:49.

DOm Sąśiádá swégo ktoby skáził/złamał czásu ogniá / boiąc sye áby dla niego niezgorzał: ieśli tam ogień dóydzie/ten co skáził niepowinien zá to nic dáć: Gdzieby ogień nie doszedł/ powinien to záśie opráwić. Gdzieby tho swą wolą vczynił nie z roskazánia Vrzedowégo/tedy tho sam powinien nágrodzić. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49.

SZkody swym dobytkiem nikt nie ma drugiemu czynić. Pastérzá nikt niema chowáć ósobnégo / gdzie wszytká Wieś Pastérzá chowa: dla tego/ áby Pastérzowi płacéy ktthórą ma zá prácą nie vmnieyszáło sye. Speculo Saxo: libro ij, arti: 54. Abowiém gdzieby wolno kożdemu Pastérzá chowáć / á Pastérzá pospolitégo/ gdzie zwykła rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłaby krzywdá tym vbogim/ gdyby pospolitégo Pastérzá nie było: á vboższy prze chudobe/ Pastérzá ósobnégo by sobie chowáć nie mogli.

WE Wśi álbo w Mieście / cokolwiek sye zostánie ku pożytku ich/áczby sye ná to wszytcy nie zwolili: tedy ná co wietsza cześć przyzwoli/náto téż ma przyzwolić mnieysza cześć ludzi. Specu: Saxo: Li: ij, Arti: 55.

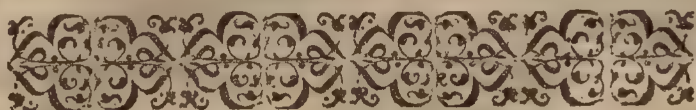
O Zwiérzetách ſzkodzących.

WJes/kiernóz/byk/zwiérze kozdé/ Człowieká álbo téz bydle czyié gdy ráni/ álbo ochromi/álbo zábiie: Pan czyié zwiérze ſzkode vczyniło / wedle thego / iáko ktoréy rzeczy ſzácunk á zapłáte vſtawiono / dosyć vczynić á zápłáćić powinien: A to ieſli ono dobytcze álbo zwiérze/iáko ieſt pies/ gdyby ſye o tym dowiedział co ſye sſtało/ weźmie w ſwoie moc:ále ieſli go do śiebie nie weźmie/y owſzem wypedzi/ nie chowa go/nie paśie/nie nápawa: nie winien zá to płáćić. Ale ten kómu vſzkodzono/álbo kómu ſye ſzkodá sſtałá/ma wziąć to bydle ieſli chce. Iure Municipali Articulo 123. Et Speculo Saxonum Lib:ij, arti:62. et arti.40.

SZkode álbo obráze / ieſli ktho weźmie od Zwiérzećiá/kthóré z przyrodzenia ſzkodliwé ieſt/iáko Niedzwiédz/ Wilk: ieſli ié kto chowa ná mieyſcu thym poſpolitym / kedy Ludźie

chodzą/

chodzą / á obráźi kogo: powinien ten kto ie chowa płácić. A ieśli ie chowa ná mieyscu osobnym / iżby kto nie máiąc tám co czynić szedł tám / á wźiął obráze: Pan onégo źwierzęcia / nie powinien tym obyczáiem płáćić. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49. Et Iure Municipali Articulo 38.

O Sedziach / y o spráwiedliwośći czynieniu.

Sedźia kożdy nie ma innák sądźić / iedno wedle Práwá pisánégo: y nie może áni ma innégo Ortélu dźiáłáć iedno wedle Práwá: á póki Práwá Máydeburskiégo stawa / ma być im sądzóno: á gdźieby go iuż niestáło / z Práwá Césárskiégo máią bráć Artykuły / iáko ku ktoréyby rzeczy należáło / á wedle

tego sądzić. Videlicet in deffectu Iuris Saxo: recurritur ad Leges. vt de hoc Speculo Saxon: lib: i, in Prologo. Et Spec: Saxo: lib: iij, articulo 30. Et Spe: Saxo. lib: ij, arti: 36. & lib: i, articulo 18. & lib: iij, articulo 44. Et Iure Munici: articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić/ troiácy Ludzie z potrzeby czynić powinni: Naprzód Opiekunowie o krzywdę Sierot ktorymi sye opiekáią: Abowiem gdzie by o ich krzywdy nieczynili/ tedyby powinni sámi im zá tho dosyć vczynić. Potomkowie też właśni/ gdyby Rodzicá ich ktorego zábito/ powinni o to czynić: boby spráwiedliwie thym Dziedzictwo strácić mieli/ gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o cudzołostwo Zony swéy/ á to przeto / że mu to srómotę niesie: á o srómotę swą kożdy powinien mowić. Speculo Saxonum Libro i, articulo 62.

SEndzia żadny/ swéy rzeczy sądzić niemoże. Iure Municipali Articulo 27.

SEndzia niegdy może sądzić ty/ ktorzy nie są pod iego Iurisdicyą/ iáko są Kupcy/ ktorzy y tu y owdzie Kupiectwá spráwuią. Aczkolwiek pod onym Práwem nie są/ gdy ie pozową/ odpowiedáć tám powinni. Spe: Sa: lib: i, arti: 70.

Gdzie

Gdzie ſye która rzecz Práwem pocznie/ tám też ma koniec mieć. Speculo Saxon:Lib:iij, Articulo 13.

Szácunek ſwóy kożda rzecz ma/ y ták kożda rzecz ma być płácóna/ iáko ieſt vſtáwióna: Acz kto drożey ſzácuie ná żałobie ſwey/ ále Sedzia ma y powinien tho moderowáć/ iuxta Vergeldum. Speculo Saxon:libro i, Articulo 68.

Spráwiedliwośći nie powinni áni máią w Mieśćiech ináczey czynić Ráyce/ álbo Vrzędnicy Mieyſcy/ iedno tym Práwem/ w ktho̗rym śiedzą/ to ieſt Niemieckim: oprócz o rány y o głowę/ o to Polſkim Práwem ma być ſądzono: á zwłaſzczá kiedy komu innému ſpráwiedliwość czynią w tákich rzeczach. Ale ſámi miedzy ſobą/ ktorzy śiedzą w iednym Práwie/ o Rány/ Tedy w tymże Práwie/ y ſądźić/ y odpowiedáć ſobie máią: ále obcym Polſkim Práwem/ ták iáko ſye nápiſáło/ ſpráwiedliwość czynić máią. A o złodźieyſtwo/ tedy tymże obyczáiem Práwá/ w ktorym śiedzą/ ſámi ſobie máią odpowiedáć/ y ſądźić ſye. Ale komu innému/ tedy wedle obyczáiu ziemie/ ták iáko tu ieſt vſtáwá w Podolu/ ma o złodźieyſtwo odpowiedáć y ſpráwowáć ſye

obwinióny/

obwinióny/wedle obyczáiu támtéy ziemie/ ktory sye tu z zadnym Práwem nie zgadza. A ten Artykul/ wedle zwyczáiu á Práwá pospolitégo Polskiégo/ma być chowan.

GOścinné Práwo ma być przedszé/nizli tym co tám mieszkáią/álbo przylegli są: y ma im być spráwiedliwość vczynióná/ na dáléy do trzećiégo dniá. A zá Gośćiá ma być rozumian/ ktory iednégo dniá nie może doiecháć do onégo mieyscá/gdzie spráwiedliwośći szuka. Iure Municipali Articulo 46.

GDy kto ná kogo záluie / tám gdy mu sye spráwi ón/álbo dosyć vczyni ná kogo záluie/powinien mu téz záśie odpowiedáć támze. A wszákoz powinien mu sye piérwéy vspráwiedliwić o co go winuią/toz dopiéro nań ma záłowáć o swé krzywdy:á póki mu sye nie vspráwiedliwi/tedy then nie powinien odpowiedáć / co piérwéy záłował. A iesliby téz wielé ich iednégo winiło / tedy nie powinien im odpowiedáć/ áz sye z piérwszym Sądownie odpráwi:á wszákoz ma istote vczynić/ ze sye vspráwiedliwi kozdému. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 13. & Articulo 12.

Sędzić

Sedzić áni skázowáć zá rázem ná przedce nie ma Sedzia/ w rzeczách innych: oprócz o rzecz gwałthowną sądzić powinien / która odwłoki nie ćierpi / álbo nieśie ná sobie Gorącé Prawo. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70.

Sedzia żadny / niema sądzić wedle wiádómośći swéy: ále iáko vsłyszy/ wedle żáłoby y odpowiedźi/ ták wedle tego skázowáć / y spráwowáć sye ma. Speculo Saxonum libro ij, Articulo I.

Nákłády z zwyczáiu nie bywáią inné skázowáné/ iedno których kto Akty dowiedźie/ tám gdźie sye práwuie. A wszákóż ná toby miáło byc bączenié/ ktho muśi dáleko ieźdźić/ á drugdy áż do Litwy zá Królem: tákie nakłády/ niemogą byc Akty dowiedźióné: ále muśi byc ná nié dowód inny/ to iest Przyśiegá. Abowiém kto wygra w Prawie którey rzeczy / Thedy ten Práwem zwyćieżóny ma nákłády płáćić/ ten kto zyszcze tego/ o co sye práwowáli. Speculo Saxonum lib:2, Arti:8.

Gdyby kogo obwinióno przed Sądem oblicznie / á ónby od Sądu vćiekł / álbo

odszedł: Thedy ty rzeczy/o co sye przed Sądem rzecz działá/ máią być Powodowi przysądzoné. A gdzie by téż ná niewinnégo żałowano/ Tedy z niewinnégo może być winny/z piąci przyczyn. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 45.

SEndzia niema nikomu vkrácáć czásu przedłużenia/ iáko w któréy rzeczy należy wedle Práwá/iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánému. Ale Powodowi nie dawáią dylácyéy/odwłoki: Abowiém Powód ma dosyć czásu rozmyśláć sye ná to/o co żałuie: Tákże téż ma być vżyczóno czásu pozwánému/ áby sye rozmyślił/ á odpowiedział. Speculo Saxonum lib ij, Arti:2. A wszákoż w niektórych rzeczách y pozwánému nie dawáią dylácyéy/ iáko gdy idzie o rzecz máłą/ która łácno może być rozpráwióna:á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakłádu ich/miedzy tymi zárázem spráwiedliwość ma być:Gdyż łácna odpowiedź w Práwie/ Iż kogo pozową/ ma przéć álbo znáć. Gdzie téż idzie o gwałtowné rzeczy/o co zárázem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. Jesli téż kogo vbiią/álbo o sfałszowánié Listów/ przeciw thym co fałszuią/ álbo przeciw tym co ié piszą/álbo co ié noszą/álbo przeciw Swiádkóm fałszywym:zárázem po załobie ma przéć álbo znáć. Wszákże wtych rze-

czách ma obrone pozwány wedle Práwá / y dylácyé. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 3.

DRóge wólną/iedná Wieś drugiéy ma dáć ode Wśi do Wśi: á ktoby ſobie nową drógę czynił/gdźie iéy przed tym nie było/ tedy może być o to Práwem poćiągnión. Speculo Saxo: libro ij, arti: 27. et arti: 47. A drógá ma mieć ośm ſtóp w ſzérzą. Speculo Saxonum lib: ij, articu: 59. Et Iure Municipali Articulo 131.

CI co ná Sądźie śiedzą/nie máią tákich rzeczy przypuſzczáć á przyymowáć / iż gdyby kto rzecz ſwą/ którą w Práwie wiedźie/ſpuśćił/ álbo przedał możnieyſzému álbo przełożenſzému/ dla vćiśnienia vbożſzégo / áby to vbożſzému co ſzkodźić miało: y owſzém táki który ſpuſzcza/álbo przedáie/ ſwą rzecz trácić ma. Speculo Saxo: libro i, Articulo 48.

IEſliby komu łáiano/á ón téż záśie łáiał/ á odmawiał: nie powinien tákich ſłów opráwowáć / gdyż odmawia / á nie ſam początkiem/áby przymawiał: bo nie powinien nikt nikomu czynić poczćiwośći kto mu łáie. Speculo Saxo: libro ij, articulo 16. & libro iij, Articu 45.

ACzby kto był nie winien/ winnym ſtáć ſye może z tych przyczyn : że złodzieyſką rzecz v niegȯ záſtano/ wróćić mu ią każą/á ón nie wróći. Speculo Saxonum libro ij,Articulo 36. Kto niedopuśći ſzukáć v śiebie gdy z Sądu poślą.Speculo Saxonum li:ij,arti:22.et arti:13.Albo ktoby kogo złáiał/zeſrómoćił : á ſkázano mu/ áby mu tho opráwił / á ónby niechćiał/ winien oſtawa. Speculo Saxonum lib:i, arti:68. Gdy téż odpowiedáć niechce / gdy nań żáłuią o co przed Sądem/iuż winien oſtawa.Speculo Saxonum lib ij, articulo 45.et Speculo Saxo:libro iij,Arti:39.

KAránié ná gárdle álbo ná zdrowiu / tedy tym perſonam ma być odwłóczono:Niewieśćie brzemienney/áż porodzi. Dzyéćieciu/któré ieſzcze ku látóm nie przyſzło/á Opiekálnikáby nie miał: Thedy odkłádáią do drugiégo Sądu/ áby Opiekuná miał. Szalónemu/áby poznano ieſli z ſzaleńſtwa tho vczynił/ álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij,Articulo 3. et libro ij,articulo 55.

ZMnimánia / trzech rzeczy niema nikt czynić. Naprzód/że mniéma á pewnie niewié/ przyśiądz niema. Wtóré/niema nikt ſądźić z

mnimá-

mnimánia : ábowiém mógłby w tym omylkę á krzywdę vczynić. Trzecié / o mnimánéy rzeczy niema być ták dźierżano/iáko iuż o pewnéy wiádómey prawdźie. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 8.

Sędziowie/ Przyśiężnicy/trzeźwo máią sądzić/y skazánia náydowáć. Speculo Saxo: libro iij, articulo 69. et libro i, articulo 59.

Sędzia żadny áni srodzéy áni téż lżéy/o wystepy niema sądzić/ iedno iáko w Práwie nápisano. Spec: Saxo: libro iij, articulo 86.

Do Duchownégo Sądu/gdźieby Swiecki Swieckiego poćiągnął/ o rzeczy któréby Sądowi Duchownému nie należáły/á o szkodeby tym przypráwil drugiégo: Tedy gdyby go o to Práwem poćiągnióno: winámi ma być karan/y szkodę ma opráwić temu/kogo poćiąga do Duchownégo Sądu. Speculo Saxo: Libro iij. Articulo 87. Et Iure municipali Articulo 28.

Sędzia gdy śiedźi ná Sądźie Gáiónym/tedy coby sye przed nim dźiało/może świádczyć/ y z Przyśiężniki : á inedy / thedy nie waży świádectwo iego : kiedyby mu wiáry nie dano/

muśiałby przyśiądz. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 88.

Aczkolwiek iest wiele rzeczy różnych/wszákże iednak k sobie podobnych. A ták iedno Práwo z drugiego pochodzi. A przetho wskazániu rzeczy/iednégo Práwá vżywáć możemy. Abowiém gdzie są rzeczy k sobie podobne/tedy też Práwo iest podobne ktemu. Bo gdzie iedna rzecz ku którey podobna / w tákich też rzeczach iedno Práwo ma być. Speculo Saxonum libro i, Articulo 9. Et libro ij, Articulo 12.

Sędzia/ to iest Burmistrz/Wóyt/może być przeświádczón we dwu rzeczách: Iżeby spráwiedliwośći nie chciał vczynić/gdyby iey v niego żądano: A ten co o to żáłuie/miánuie Swiádki którzy przy tym byli. Tedy Powód przećiw tákiemu Sędziemu/ sámotrzeć ma dowód czynić. Albo gdzieby sye Sędzia chciał odwieść/ tedy sámotrzeć z rownymi świádki/którzy przećiwko iemu świádczyli/ma śie odwieść: á to w tych rzeczách / kthóre o potoczne krzywdy / álbo spráwy miedzy ludźmi są. Ale gdzieby było około téy spráwy/o którąby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miano/gdzie spráwiedliwośći nieczyni: Powód sámośiodm ma tego dowieść. vt de

hoc Iure Municipali articu: 17. Z łakomstwá/ z boiáźni/zá dáry/z nienawiśći/niema sye bać bogátszégo/áby iemu dla strachu/albo komu k woli/miał swóy Sąd niespráwiedliwy czynić/álbo sądźić z nienawiśći / iżby sye ná kogo gniewał/ álbo z łáski/iżby komu życzył/ nie ma sądźić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Municipali Articulo 18.

DEkrety Sądowé / z tych przyczyn mogą być skáżóné: ieśli ié Sedźia czyni ten ktorému to nie należało/ to iest/nie w swéy Iurisdicyéy: ieśli sye nie zgadza z Pozwem/to iest/o inné pozwano/á o inné skazał : ieśli téż táka Sentencya nie ma w sobie álbo zdánia w strácie iedne strone/álbo wolnośći vczynienia: ieśli przez stron/iżby strony nie były /álbo pozwánie przed tym nie było : ieśli théż w Swieto Sentencya sye ostánie/albo nie ná tym mieyscu/ gdźie zwykły bywáć. O czym w Césárskim Práwie. A zwłaszczá gdy Sedźia nie w swéy Iurisdiciéy Dekret vczyni. Vt de hoc Speculo Saxonum libro 1, Articulo 59.

W Innym Práwie nie powinien nikt odpowiedáć/iedno z tych przyczyn. Napierwéy ácz w innym Práwie śiedźi/ale tám imienie ma

gdzie go pociągniono. A ták dla oney máietności ktorą tám ma/ powinien odpowiedáć. Speculo Saxonum Lib:iij, arti.25. Et Iure Municipali arit:28. et Artic:66. ¶ Wtore/gdyby kto tám iáki wystep vczynił/tám w onym Prawie gdzie go pociągniono/ tedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzecie/gdzie kto kupczy álbo sye zádłuży / tám też powinien odpowiedáć. ¶ Czwarte/ gdzie kto żáłuie w Prawie / tám też záśie vspráwiedliwić sye ma: Iákó o thym Speculo Saxo:lib:i, Articulo 61. Et libro iij, artic:79. et libro eodem, arti:26. et lib:j, arti:70. Et Iure Municipali Arti:28. ¶ A iż Sedzia z Vrzedu swégo może wszelákié spráwy sądzić: Iáko o tym Speculo Saxonum libro i, Arti:59. Wszákże ma opátrzyć á ná baczeniu mieć/ áby tych rzeczy/kthoréby iego Práwu á sądowi nie należáły nie sądził. Iesliby też kto do iego Sądu pociągnion był/o rzecz ktoraby iego Sądowi nie należáłá/ iesliby sye niewyymował do swégo Práwá/ále tám odpowiedał: iuż to nie Sedziégo winá bedzie/ále tego co sye nie wyymował. Abowiém iuż skazánie bedzie powinien ćierpieć: ktoréby nic nie ważyło/ by sye był w Sąd nie wdawał / á do swégo sye Práwá odzywał. Iure Municipali Articulo 28. Ale iednák tho sye wszytko zámyka w Artykule Speculo Saxonum libro iij, Articulo 25.

Odpowie-

ODpowiedzieć ná żałobe ieden drugiemu powinien Sądownie: oprócz tym którzy ſą ná ſławie á ná poczćiwośći zmázáni / iáko ſą złodzieie/zbóyce: iáko o tym Speculo Saxo: lib: j, arti:37. Albo kthórzy ſą wywołáni/álbo wypowiedzieni. Speculo Saxonum libro i, Articu: 38. Albo gdzieby ſye odkupili/gdzieby ie kárác z Práwa ſrómotnie ſkazano. Speculo Saxonum libro i, Arti: 40. Albo téż żywot álbo człónek odkupili/ w czymby iuż byli ſkazáni. Speculo Saxo:libro i, Articulo 65. Gdyż téz tácy gdzieby ie potym o co winióno/w żadnéy rzeczy bronić ſye á odchodzić przyśięgą nie mogą. Speculo Saxonum lib:i, Articulo 39. et libro iij, arti:16. Et Iure Municipali Articulo 4. et Articulo 22.

DLugu ieden ná drugim nie ma dochodzić w innim Práwie / ieſli obádwá ſą á śiedzą wiednéy Jurisdicyéy/to ieſt w iednym Práwie : á zwłaſzczá gdyby dłużnik był ośiádły. A ieſliby kto poćiągnął do innéy Jurisdicyéy/niżli tám gdzie śiedzą ći obádwá: á ten obwinióny ćiągnąłby ſye do ſwego Práwá/ ieſli go nieodeślą/á ten poćiągnie ku Práwu tego co mu w inney Jurisdicyéy trudnosć á ſzkode zádał / że go tám poćiągnął/ gdzie go ćiągnąć niemiał/ y

dowiedzie tego Liſtem od ónégo Sądu/do którego go było pociągnióno:tedy ten który go pociągnął do innégo Práwá / powinien ſzkode á nakłády opráwić. Iure Municipali Articulo 68.

W Práwie kogo winią/ powinien w odpowiedzi ſwéy álbo przeć álbo znáć: oprócz iżby kto powiedział áczby ſye nie przał/ále że iuż dawnośc temu wyſzłá/o co go pozywa: álbo iżby ſye wyymował do ſwéy Jurisdicyéy / á do ſwégo Sedziégo. Speculo Saxo: libro ij, Arti: 3.

O Appellácyach.

APpellácya/ tá idzie do ſześci niedziel kiedy Pan ieſt w Ziemi:ále gdzieby Páná w Ziemi nie było/ do któręgo ſye Appellácya ciągnie:tedy do ośmináście niedziel Appellácya ſkłádáią. A wſzakże tá ſześć niedziel nie miáłá by ſye rozumieć/ iedno gdy Pan do Ziemie przyiedzie. Speculo

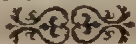
Saxonum

Saxonum Libro ij, Articulo 12.

SEntencya/to ieſt ſkazánie/ gdyby czynióno: Tedy ten komu by ſye krzywdá widźiáłá / nátychmiaſt ma przeciw temu mówić á do ſwégo Páná wierzchnieǧ áppellowáć: ábowiém kto milczy/á nie mówi o tho/ ten iuż przyzwala ná Dekrét. Speculo Saxonum lib: ij, Articulo 6. Et Iure Municipali articu: 14. et Articulo 20.

APpelluie gdy kto / á nie przynieśie ná dálßym dniu gdy iuż Rok przypada ſkazánia álbo rzeczy pomocnéy / álbo nie dowiedźieli Legale impedimentum: tedy ſwą rzecz tráci/tén co appellował. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. et Arti: 21.

APpellácya gdy kto vczyni / tedy w téy rzeczy áni ſtroná/ áni Sad/ niema dáléy poſtepić/áż Appellácya przez Sedźiégo do ktorégo áppellowano/bedźie odpráwióná. Iure Municipali Articulo 14. et articulo 17. Et Specu: Saxo: Libro ij, Articulo 12. et Articulo 13.

APpellowáć od Jednaczów nikt nie może. Specu: Saxo: Lib: i, artic: 55. et lib: ij, ar: 11. Iure Munici: articulo 11.

O Przekazkách / prze które sye ieden może wyiąć / gdyby ku Prawu nie stánął: iáko Łáćinnicy zową.

LEGALE IMPEDIMENTVM,

Egale Impedimentum, To sye Polskim iezykiem rozumie / Przyczyná słuszna á Spráwiedliwa / prze którą / gdyby kogo zástáłá á záßłá iżby niemógł dosyć vczynić Sądowému skazániu : tedy sye tym wymówić może / żeby v Sądu być nie mógł: Naprzód gdyby więźniem był. Niemoc cießka tákowa / prze którąby przydź niemógł do Sądu. Gdyby też był ná pielgrzymowániu / żeby mu tego przed tym / pókiby nie

vßedł

vszedł nie powiedziano/albo go zápozwano:tedyby sye thym wymówić nie mógł/ gdzieby mu opowiedziano. Wypráwá woienna/ albo też wielkie wylanie wód/żeby przebyć nie mógł: albo ktoby był w innych Ziemiách ná kupiectwie. A ták tym sye ieden wymówić może/że o szkode nie przyydzie / gdy iedno tego wedle Práwá dowiedzie przyśiegą : co ma vczynić / álbo Poseł/ który ty rzeczy opowieda / álbo ón sam gdy sye wróci/od kogo te rzecz opowiedáią.A ná woléy bedzie Powodowéy/ to ieſt/ tego kthóry żáłuie/ kogo bedzie chćiał przypuśćić ku przyśiedze/ieſli Posłá/kthóry opowiedał przyczyne którą z tych/ czyli sámégo ónego czyiá rzecz ieſt / gdy bedzie. A gdzieby tego przyśiegą nie dowiódł/vpádnie w swéy rzeczy.Tákże też Rekoyma że powinien odpowiedzieć/zá kogo reczył. Ma też odpowiedzieć/ gdzieby kthóra przekazká z tych byłá/ gdyż wszytke obróne Rekoymia ma mieć/któraby przysłuszáłá temu zá kogo reczył/ á kthóraby słusznie z Práwá być miáłá.Speculo Saxonum lib:ij, Articulo 7.Et Iure Municipali Articulo 47.

O Iármárkach.

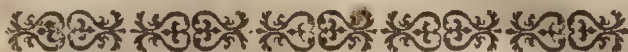

NA Iármárkach wiele ſye tego przygadza/ że Poddané zinnégo Prawá ſądzą o kożdą rzecz / o ktorąkolwiek kto żáluie/ ku krzywdzie nietylko ónym ktoré ſądzą á niegdy r ciſkáią/ále też y ku krzywdzie tym/ pod ktorych wierzchnośćią ſą: y przezwali to Iármárcznym Práwem/ ći co krzywde czynią. Gdyż ktorymkolwiek Miaſtam Iármárki dawáią/nie opiſuią tego/ áby co czynić mieli z krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburſkim Práwie nápiſano/w ktorych rzeczách w innym Práwie/nizli w tym w ktorym śiedźi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wſzakoż / iż zwyczay też zá Práwo ieſt: tedy ten obyczay był záwſze / y ma być chowan tu v nas w Polſzce/ że nie máią być inné rzeczy ſądzóné/iedno gdyby kto obiecał álbo ſye viśćił/tám ná tym mieyſcu gdźie Iármárk/iżby álbo dług płáćić/álbo kupią poſtáwić miał/á nie vczynił temu doſyć. Tákże też Rękoymia/ gdyby ręczył zá kogo/ tedy tákże też może być z nim czynióno/iáko y z Iſtcem/ álbo o iá-

bo o iá-

bo o iákiézkolwiek długi álbo wyſtepy / gdyby nie ośiadły był/á támby go przyśćigniono/tám ſye viśćić álbo vſpráwiedliwić ma. Téż w przedawániu/ w kupowániu / ktoreby tám ná Jármárku czynili/gdyby iáka roznicá przyſzłá /tám ſye o to máią rozpráwić. Gdyby téż v kogo krádzioną rzecz záſtano/ álbo iżby tám iáką fálſzywą kupią przedał/álbo gwałt vczynił/álbo kogo zábił/ránił támże: Tedy z ſtrony wyſtepu może tám być ſądzon. Ale o inné wſzytki rzeczy nie mogą ſądzic choćia ná Jármárku/ wedle ſtárádawnégo zwyczáiu/ktory ieſt zá Práwo. Bo iuż by wonym Práwie w ktorym śiedzą ſpráwiedliwośći ſzukáć niepotrzebá/gdyby ſye mieli ſądzić ná Jármárkach o wſzytko: coby był y zły przykład/y wielki vćiſk ludziom. A téż in Iure Municipa:arti:28.in Gloſſa tám wyráżono/w ktorych rzeczách kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdaby byłá Pánom tym czyj by Poddáni byli: y nie trzebaby iuż tym obyczáiem ſpráwiedliwośći ſzukáć/tám gdźie mieſzkánié máią : gdyż to Regula Iuris, Quo'd Actor ſequitur forum rei. Jużby ſye tym gwałciłá Jurisdicyá tych ktorzy Jmienia máią cum omni Iure & dominio : bo ktoby mógł o kożdą rzecz gdźieżby kolwiek záſtał tego / od kogoby ſye krzywdę mienił mieć/ſpráwiedliwośći nanim dochodźić/

iużby nie trzebá ſpráwiedliwośći ſzukáć w ónéy Iurisdicyéy gdźie poddány śiedźi. A ták & ex Iure, & ex conſuetudine, kożdy tám powinien/ in illa Iurisditione Spráwiedliwośći ſzukáć/ gdźie kto ośiadł / præterquam in iſtis caſibus, iáko ſye nápiſáło. ./. ./. ./. ./. ./.

O Wielkiérzu

Lebiſcitum / Wielkiérz: który ſobie Miáſtá czynią/ ná thy ſye śćiągá/ którzy nań przyzwaláią/ álbo którzy ij ſobie ſtáwią zá Práwo. A gdy ſye vkáże/ że ták przed tym ſądzóno/ álbo ij wiérzchni Pan potwiérdźi: Tedy ij powinni dźierżéć ći co nań przyzwaláią / á co pod tym Práwem śiedzą. Bo by to miáło ſye śćiągáć ná inné/ iużby to był nie Wielkiérz/ ále Práwo: á oſoby które nie repræſentuią publicam perſonam, tedy Práwá ſtáwić nie mogą. Speculo Saxonum lib: ij, articulo 47. Et Iure Municipali articulo 1. et articulo 22. et artic: 14. et Arti: 44.

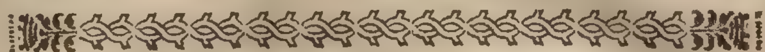
O Przywi-

O Przywileiách/Chyrográphiéch/y o Recewłasnéy.

Gdyby ktho List ná sye dał / á dowodzonoby nań iego Listem/ á ónby sye Pieczeci swéy przał: tedy gdy samotrzeć przysieże / że tho nie iego Pieczeć iest áni byłá/ thedy wolen bedzie. Speculo Saxonum libro i, Articulo 15.

PRzywileie thym bywaią trácóné: Naprzód/iesliby skrobány był/ álbo znácznie co przypisano: álbo iżeby vkázował do innégo piérwszégo Przywileiá/á tegoby piérwszégo nie było: iesliby téż przeciw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu/ á czás ten iuż minął. Gdźieby téż dano ná przećiwko

Práwu czyiemu/ ktoryby pierwéy Práwo miał. Jesliby go też kto nie vżywał / álbo ináczéy go vżywał/nizli iego Przywiléy obmawia. Speculo Saxonum libro i, Articulo 49. A ták Listy gdy ié do Sądu przynoszą/pilnie máią być ogledowáné. vt de hoc Speculo Saxonum libro ij, Arti: 42.

O Slugách.

Sługá ktoryby rzeczy Páná swégo przedał/przegrał/álbo zástáwił: Pan tego Práwem v kogo rzeczy są dochodźić y dóydź może. Wszákże ty dwie rzeczy ktoreby Sługá álbo Syn/ktory zá sługe ma być rozumian / w tákiey mierze co vczynili/ tedy Pan powinien dźierżéć. Piérwsza rzecz/Kiedyby Kupiectwo spráwowáć poruczóno/ á zwłaszczá gdźieby im Pan Pieczeći zwierzył / áby iego imieniém spráwowáli : có sługá w tym vczyni/powinien Pan dźierżéć. Druga/

gdźieby

gdźieby ty dómy/iáko kárczmy skąd pożytki idą/ spráwowáć im polécił: ieśliby co sługá wtákich rzeczách vczynił/ przedawáiąc/álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc/ ták iżby óná rzecz należáłá á ćiągnełá sye k temu/co mu poruczóno: tedy to Pan powinien dźierżeć. Albo gdźieby też Syn álbo Sługá vczynił/ coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/áby dług był zápłácón/álbo sługam/ iżby ich myto zápłácóno/álbo ié też strawą opátrowano:álbo gdźieby iuż dóm vpáść miał/iżby go z ónych pożyczánych pieniedzy opráwióno : tedy Pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij, Articu:6.

SŁugá gdy bez przyczyny od Páná swégo odeydźie/álbo vćiecze: powinien tylé Pánu zápłáćić/ zá co go Pan zmówił. A ieśli co przed thym wźiął ná myto / tedy powinien we dwóy nasób to zápłáćić.Speculo Saxon: libro ij, articulo 32.Et Iure Municipali Articulo 80.

SŁugá wolny/gdźieby o zapłáte Páná swégo poćiągał/ma tego przyśiegą dowiéść. Ale ieśliby Pan ćiągnął sye do tego/ á dowiéść chćiał / że mu zápłáćił / Tedy bliższy bedźie dowiéść niżli sługá. Speculo Saxonum libro i, articulo 22.Et Iure Municipali Articulo 78.

SLugá viednány/od swégo Páná niemoże odydź przed czásem póki nie dosłuży/oprócz dwoiéy przyczyny: Albo żeby sye Ożenił / gdyż Małżeństwá Swietégo niema nikt przekáżáć. Druga/ gdyby ná sługe przypádłá Opieká kthórych dźieći/ ktorymi by sye opiekáć muśiał: abowiém Pánu nie bedźie ták wielka szkodá/chóćia sługá odéydźie/iákaby byłá dźieciam/ gdyby bedąc ich Opiekálnikiem/nie doźrzał ich. A ták kto co czyni czego Práwo dopuszcza/zá to nic niepokupuie. Speculo Saxonum libro ij, Articulo: 33.

PAn żadny nie powinien o wine sługi swégo odpowiedáć: oprócz gdyby go obwinióno/ twoią wolą/ twoią pómocą sye to sstáło: tedy powinien o to w Práwie odpowiedáć. Iure Municipali Articulo 80.

ZA sługe Pan nie powinien wiecéy zápłáćić/ gdyby przyszło ná iaką opráwe/tylko ilé iego mytá v niego osstawa: oprócz żeby z Páńskiégo rosskazánia co vczynił/ albo żeby z Páńskim wiedzenim to vczynił. Iure Municipali articulo 80. Et Speculo Saxonum libro ij, Articulo 32. Et libro iij, Articulo 6.

Sługá

SLugá gdy vmrze/tedy Pan powinien zápłácić myto iego bliższym / to co sługá zásłużył/á co słudze miał dáć/á co zásłużył do czásu śmierci swéy. Tákże też kiedy Pan vmrze/ tedy Potómkowie iego / powinni sługam służbe płácić: á gdźieby Potómkowie nie ználi sye ktemu/á zápłácić nie chćieli: tedy przećiw Potómkóm bliższy iuż sługá dowieść / ná służbe swoie. Iure Municipali Articulo 80.

SLugá rzeczy Páńskich przegráć nie może: Bo gracz iest iáko Zbóycá/bo by mógł ináķ mieć tego pieniądze z kthórym gra / iżeby ié mógł wydrzéć albo vkráść/tedyby nie grał : ále iż tego nie może vczynić / igrą tego dostáć chce. V kogo też fálszywé kostki naydą/ma być karan iáko Złodźiey. Speculo Saxonum lib: iij, Arti: 6.

O Prokuratorach.

Rokuratorá powinien Sedzia dáć/ ktoby go niemiał/ kto óń prośi. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 16.

PRokuratormi nie mogą być/ á zwłaszczá w Swieckich rzeczách/ ludzie nie ſpełnégo rozumu / lat roſtropnych ieſzcze nie máiący: Kácerz/ Mnich/ Zyd/ Kápłan/ Niewiáſtá. Iure Municipali articulo 16. Et Speculo Saxonum libro ij, Articulo 63. Et Iure Municipali Artic:42.

PRokurator gdyby go Sedźia dał komu/ áby od niego rzecz mówił : wymówić ſye z tego nie może. A gdźieby ſye wymawiał / bez ſłuſznych przyczyn : tedy go Sedźia ſłucháć potym niewinien/ y może mu zákázáć v ſwego Sądu mówić. A ty przyczyny ſą/ z ktorych ſye ſłuſznie może wymówić: Naprzód gdyby miał mó-

wić prze-

wić przećiw Pánu swemu: przećiw powinnym á krewnym przyiaćielóm: przećiw innym powinien mówić/ gdy mu Sedzia każe: álbo gdyby miał záſsćié á nieprzyiazń z tym/ od kogoby mówić miał/ tym sye też słuſsnie wymówić może. Speculo Saxonum libro i, articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 42.

PRokurator/ kthóryby co zdrádliwie vczynił/ iżby vmyślnie á dobrowolnie ku ſskodzie tego czyieby rzecz spráwowáł/ dał ná sobie zyskáć: álbo też wiedząc iuż położenié rzeczy/ y obróny strony téy/ czyiéy sye rzeczy spráwowáć podiął/ żeby do strony przećiwnéy przystał/ y spráwował álbo brónil rzeczy ónego/ przećiw ktorému być miał/ ku ſskodzie pierwſsego ktorégo rzeczy spráwowáć sye był podiął: zá to táką winę á pokutę odnieść ma/ iż bezecnym zá to być ma. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 60.

Then Artykuł / ácz w Máydeburskim Práwie nie nápisány iest / áni k niemu należy:

Ale iż postáwión w Polskim Prawie z słusznych przyczyn / w różnicy kthóraby sye mogłá niegdy przydáć/ iákóż y przydawa/ miedzy Szláchtą á Mieszczány / około gwałthów / á imowánia Szláchty w Mieściech: tedy áby swowolni álbo opili / swowoleństw á gwałtów nie czynili w Mieściech/ á tym śmieléy / gdzieby żadnégo karánia o to niebyło. Mieszczánie téż áby ledá zá przyczyną á vkwápliwością ná gárdłá Szlácheckié sye nie vspieszáli : ponieważ téż tho bywáło / iż w nocy Ludzie pijáni / sądzili y karáli ná gárdle Szláchtę. Thedy áby ná obiedwie stronie było powściągnienié : Szláchtá ażeby gwałtów nie czyniłá/ á Mieszczánie téż áby sye ná gárdłá ich nie skwapiáli: Thedy ty Artykuły w Polskim Prawie są nápisáné / kthóré sye thu Polskim iezykiem nápisáły. Ale iż w máłych

Miástecz-

Miasteczkach od swowolnych ludzi/ wielkie sye gwałty dzieia/nie tylko ku krzywdzie tym/kthórym sye gwałt dzieie/ále też y Pánóm á Szláchcie/w ktorych Miasteczkach ich poddánym tákie gwálty bywáią czynione:á vbodzy ludzie co nie vmieią áni o tym Práwie wiedzą/ boiąc sye karánia/brónić sye nie śmieią. Tedy aby wiedzieli zá iakim gwałtem/możnoby Szláchtę imowáć/ á co zá gwałt może być rozumiano/ iżby sye nie potrzebnie ni nakogo nie skwapiáli:ále też gdzie by im do tego przyczynę dano / áby Gwałtownika ieli: tylko aby sye we wszytkim wedle Státutu záchowáli. Bo kto co wedle Práwá czyni/tedy o to wpokuty nie wpada/áni o to karánia zásłuży.

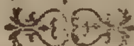
Státut okolo Gwał=tów w Torunniu vczyniony. Roku M. D. XX.

Z byłá powstáłá rożność wielka / á szko=dliwa w Królestwie ná=szym miedzy Szláchtą á Miásty/o to/iż Szlach=te ná Gwalcie zarazem imowano. My ná ten czas dla walki którąśmy w Prusiech zabáwieni/ dla wiecznégo zrządzenia vstáwićieśmy nic nie mogli:á wszakoż dla pokoiu Poddánych nászych/ zá radą Rad naszych/y wszytkich Postów Ziem=skich vstawiamy: Iż gdyby kthóry Szlachćic w Mieśćie Nászym/ y w Miásteczkách Duchow=nych y Swieckich/poddánych Królestwá nászé=gó/ ná Gwałćie przez Vrząd Mieyski bylby iet: tedy taki Szláchćic ná Gwałćie poimány / ma

być dzier=

być dzierżan ná Ratuszu / Miástá álbo Miásteczká / gdzie go poimáią. A wszákoż Vrząd Mieyski nie ma go sądzić áni karáć / ależ zá obwieszczenim á zá żądánim / ich Stárostá álbo Podstárości/w którégo Stárostwie álbo Vrzędzie Miásto álbo Miásteczko leży:przy tym Sądzie który osadzą przeciw temu Gwáltownikowi będzie. A gdzie Stárostá álbo Podstárości nász ná iedne skáźni z Vrzędem sye zgodzą: Tedy ten Szláchcic wedle skazánia Stárościégo álbo Podstárościégo/ y Vrzędu Mieyskiégo / ma być karan. A iesliby Stárostá Nász álbo Podstárości / nie mógł sye zgodzić z Vrzędem Mieyskim: tedy ten Szláchcic w poczciwym więzieniu ma być dzierżan ták długo/áż od Máiestatu nászégo Królewskiégo/ náukę Stárostá y Vrząd Mieyski będzie miał/iáko tákiégo poimánégo skázáć á skáráć máią: á w tym czásie dawność nie póydzie/ áni sye ią ten Więzień będzie mógł brónić. A iesliby w którym Miásteczku álbo w Mieście przeciw téy Vchwale wystąpił / á nie záchował sye: Tedy przez Stárostę Nászégo/ pod którégo Jurisdicyą á w Powiecie to Miásto álbo Miásteczko by było/ Burmistrz ná ten czás będący z iednym Ráycą máią być poimáni/ y máią być ścięci.

Drugi Státut k temu chéz / wszákże niéco odmienióny. Roku M. D. XXvij.

O sye Gwáłtów w Mieśćiech álbo w Miásteczkách Królestwá nászégo dotycze: Ieslizeby który Szláchćic Gwałt vczynił / w Mieśćie álbo y w Miásteczku / izby którégo Człowieká vbił / álbo krzywde gwałtem komu vczynił : Iąć go Mieyski Vrząd może / ále go áni sądzić / áni ná karánie skázowáć tákiégo / iedno przy obliczności Vrzedu Grockiégo nie máią.

Státut

Státut Królá Zygmuntá Augustá.

W STAtućie Toruńskim/ Roku M.D.xxxviij. Opisano iest dostátecznie/ Jáko sye máią záchowáć Mieszczánie około Szláchty: który we wszem dzierżan być ma. Który Stát ut vczynión Roku M. D. L.

AIżby omyłká nie byłá/ iákiby Gwałt być miał/ o któryby Szláchćic gdyby był poimán/ ná gárdle mógł być karan: Tedy gdyby ná Rynku/ ná Podśieniu/ álbo w dómiech/ Mieyskié ludzie ónego Miástá bił/ ludzi rąbał/ ná Dóm sye ná kogo dobywał/ álbo też Kómory odbijał/ álbo białym głowam gwałt czynił/ álbo ludzi rozbijał z ich Máietnośći/ mocą/ gwałtem im brał/ gdyż y ná drodze tego czynić niedopuszczą/ áby kto kogo łupić miał: ále o tho karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: Táki może być be-

ſpiecznie poimān/iáko Gwałtownik/y może być przećiw iemu poſtepowano/iáko to wStatućie ſtoi. Ale gdźieby kto Goſpodą ſtał/żeby tám kto do niego przyſzedł / albo żeby z kim grał/ albo w Kárcżmie pił/ iżby kogo ránił/ Mieſzczáninná ónego Miáſtá/tym gwałtu nie vczyni/ y ná gárdle o to karánia nie záſłużý. Bo to iuż zá gwałt nie może być poczytano/ále zá zwáde.

JEſt też to poniekąd nie máły gwałt/ktory ma być rozumian/nie zá iedney oſoby krzywde/ále zá wſzytkiego Miáſtá/á zá krzywde poſpolitą ich: Jż drabiny/kthore ku gáſzeniu ogniá nágotuią/pośieką/połąmią/naczynie w kthorym wodá ſtoi przed Domem / dla gáſzenia ogniá/ tákże : á ſnadź by tho mógł kto vmyſlnie czynić pod bárwą pijaniſtwá/ áby nie było czym gáśić: A ták gdźie by to notorium było/ Tedy áczby go poimano / Stároſtá ma rozeznáć/ ieſli by o tho gárdło záſłużył/ gdyby przed nim tákiego gwałtu dowiedźiono.Acz tego w wielkich Mieśćiech ná Vlicách nie ſtáwiáią / ále w tych mnieyſzych Miáſteczkách poſpolićie. A gdźieby tego iákim karánim nie ogrodzono/tedy ná dáremno tákie przypráwy ku ogniowi gotowáć by ſye miáły.

Poniewaź

POnieważ ták wie-
lé potrzebá ieſt Vſtaw czynić / dla do-
brégo rządu/iáko też dla ſpráwiedliwośći: Tedy
gdyż wielé ſye tego przygadza/iż prze nierząd prze
niedbáłość/prze zły ſpoſob/ Miaſtá/Miaſteczká
częſtokroć pogorywáią / á zwłaßczá tu v nas w
Polßce / iż niemáß żadnéy ſpráwy około thego/
ſkąd wielé Ludzi ku nedzy przychodzi / Miaſtá
wobec vbożeią. Tedy gdyż też to ieſt Rzeczypo-
ſpolitéy potrzebá/á nie máła/aby y ná tym lepßa
ſpráwá byłá : tedy wielka tego potrzebá/ áby w
Mieśćiech w Miáſteczkách był ten ſpoſob vczy-
nión/ á iżby to iuż obecnie / zá iedne Vchwałe á
Vſtáwe mocnie dźierżano:aby gdy ogień przyy-
dźie/kożdy wiedźiał co czynić ma/á iáko ſye ſprá-
wowáć / áby zá lepßym rządem / ták czeſto thá
ßkodá nie przychadzała/iáko przychadza/ á Boże
day nigdy. A ták ſye tu ſpoſob pißze/ kthóry ieſli
ſye bedźie ták záchowywał / tedy zá łáſką Bożą/
zá dobrym rządem á ſpoſobem/áczby kiedy ogień
wyßedł przygodnie/álbo zá przyczyną złégo czło-
wieká/tedy broniąc ſye temu/máłą ßkode ludźie
wezmą : gdyż to ieſt ſtáré á prawdźiwé przyſło-
wié/ iż ſtrzeżónego Pan Bóg ſtrzeże:á ku wßytkim

rzeczam

rzeczam dał Pan Bóg rozum/dał media/iako w kożdey rzeczy postepowáć/á czynić człowiek ma ku dobrému swemu / y powinien sye kożdy Nieprzyiacielowi swemu bronić : Także też y ogniowi/ktory ták wiele szkody czyni/iako ieden wielki Nieprzyiaciel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy mogą być/ktore sye tu napisały/ iedno w wielkich Mieściech:á wszakoż wedle możności á dostátku/ wszedy sye máią bronić z pilnością.

NApzzód/ áby byłá pilna Straż ná Ratuszu/á owszem w nocy/s kąd może widzieć po wszytkim Mieście/aby gdyby sye ogień vkazal/áby Strož oznaymił gdzieby gorzało:y máią mieć tám gdzie Straż siedzi kilko Proporczyków/áby we dnie kiedyby gorzało/aby tám Proporzec wystérczył : á iesli w nocy/tedy Lámpy/ iako zową po Polsku Kágánice / ma wywiesić/ áby ludzie ták we dnie iako w nocy/ónym sye znákiem spráwowali/kedy goré/ á ku gászeniu ogniá bieżeli.

MIásto álbo Miásteczko / ma być rozpisáno wedle wielkosci/iesli wietszé/tedy ná wiecéy cześci : kożdéy cześci dać Superintendenta/kthory kożdy ná ten Vrząd ma przysiądz/ wiáre y pilność : y ma mieć wszytki na Regestrze / kthoré pod swoim poruczeństwem bedzie

miał. A gdzieby sye potym dowiedział/ iżby kto z iego poruczeństwá ná ten czás gdyby gorzáło/ ku ogniu nie bieżał / ma ij Vrzędowi Mieyskié=mu defferowáć A iesli sye słusznym świadec=twem táki nie wywiedzie/ iż był v ogniá/gásił/ ták iáko należało/gárdło iego ná łásce być ma. A wszakoż gdzieby przy żywocie ostáwión/ ma być iednak winámi káran. Maią też roskázáć z któ=rey części Miástá z czym kto bieżeć ma/ iedni z wodą/ z siekierami/ z osekámi dla odzierániá dó=mow/ aby dodawáli tym co gászą á brónią.

☞ Item/ w kożdym dómu máią być potrze=by/ ku gaszeniu Ogniá/ wody w stągwiách/ ná strychu/ Wiadrá/ Oseki/ Drábiny/ aby tho było pogotowiu wszedy.

¶ Także też ná Ratuszu/ máią tákié wszystki rzeczy mieć pogotowiu: Iż gdzieby Król Iego Miłość był/ Dworzánie/ służebnicy ich: Szlá=chta/ Duchowieństwo/ ku gászeniu ogniá/ iżby bieżeli á gásićby chćieli: Poniewaz ći żadnych przypraw do Ogniaby nie mieli/ áby z Ratuszá potrzebami ku ogniu kożdégo tákieg opátrzono.

¶ Item/ Cieśle powinni bieżeć wszyscy z Li=nami y z przyprawami/ kthoreby ktemu potrze=bné mieli.

¶ Item/ Łáziebnicy/ y Towárzysze ich/ ze w=szystkich Łázien/ aby ku ogniu bieżeli z wiadry/ á

izby dodawáli wody tym co gáßą: áby iedni ná górze dómy odbijáli/ á drudzy z dołu áby im dodawáli wody / y czegoby potrzebá byłá ku gáßeniu.

☞ Item/ Kto beczkę wody napierwéy przywiezie ná Plác thám gdzie gore / máią mu dáć Trzydzieśći großy: kto drugą przywiezie/ Piethnaśćie großy: kto trzećią/ Orth. A potym kożdą beczkę po trzy große/ ile ich przywiozą/ áby tym chutliwiéy wodę wieziono.

☞ Item/ Z Rády niektórzy áby ná ten czás byli / ludzi ku bronieniu ogniá áby przywodzili/ co może być z nawiętßą pilnośćią.

¶ Kwáternicy ktoryby théż swégo Vrzedu ná ten czás nie był pilen/ á zániedbawał thego ná co vstáwión/ áby był káran.

☞ Item/ Gdzieby gorzáło/ ktoby dómu swégo niechćiał otworzyć/ á ludzi puśćić dla gáßenia/ ná gárdle ten ma być káran.

☞ Item/ Ktoryby swégo Porucznilá / tho iest/ Kwátermistrzá nie posłuchał/ albo sye nań śiegnął/ ná gárdle ma byc káran.

☞ Item/ W kożdym dómu áby ten sposob był/ áby Gospodarz álbo gospodyni/ á zwłaßczá stáry ktoryby gáśić niemógł/ z Osobą álbo zedwiemá/ rzeczy co są w dómu poprzątał álbo wynośił/ á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli/ á

kożdy

kożdy Kwatermistrz ma to iuż mieć ná spisku/ wiele ich w dómu ku poprzątániu rzeczy ma ostać/á wiele ich też ku gászeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item/Maią też mieć Rayce ná Ratuszu wszystkich Ludzi Reyestr w Mieście/áby wiedźieli co ich máią zbróynych obráć / á ostáwiać ná Placoch/tám gdźieby tego trzebá/dla téy potrzeby/iáko sye niżéy nápisze.

¶ Item/ Dla złych ludźi/którzy dla korzyśći/ ogień niegdy zakłádáią/á wten czás pod tą bárwą iákoby rzeczy wynośili/ tedy krádną/y tym co noszą wydźieráią.A gdy będą wiedźieć dobry rząd á sposób/ iż będą rozumieć/iż tym obyczáiem korzyśći mieć niebędą mogli/y owszem karánie: gdźieby tákieg vłápióno:tedy sye rychléy od złoczynstwá powćiągną/gdy niebędą mieć korzyśći prze którąby ogień zákłádáć mieli. Bo zá tákowym łupiestwem/Miástá y Miásteczká vbożeią/ták wiele iáko y od ogniá.Abowiém gdy mu dóm zgoré/ostátek mu rozkrádną:tedy iuż tym obyczáiem ku vbostwu przyydźie.A gdźieby wżdy rzeczy zostáły/choćiaby dóm zgorzał/tedyby łacniéy sye zámóc mógł/gdyby wżdy przy czym został.

☞ A przeto ma iuż mieć Vrząd Mieyski pewny poczet ludźi zbroynych/którzyby czásu ogniá/ bądź w Vlicach/bądź w Rynku/gdźieby gorzáło: á gdźieby thego potrzebá vkazáłá/ áby

tam ſtali ktoby rzeczy wynosił/aby im v śiebie kłaść to roſkazali:ktoryby niechćiał/albo żeby vćiekał/aby go poimali/á do wiezienia aby ij posłali/á zwlaſzczá nieznáiomé: oprócz tych ktoré by ználi : álbo iżby ſwé rzeczy nośili/żeby w podezrzeniu nie byli. A gdźieby też náleziono potym v kogo/choćiaby thez v obcégo/coby w ten czás zginelo gdy gorzáło/ieſli pod támtą Juris dicyą bedźie v kogo tá rzecz záſtána/pod tamtąż Jurisdicyą v ktorégo táką rzecz záſtaną / máią nan ſpráwiedliwośći żedáć/ iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby też y gdźie indźie tákie rzeczy záſtano tedy żedáć ſpráwiedliwośći iáko o złodźieyſtwo:o coſye kożdy bedźie powinien ſpráwowáć iáko o kradźióné rzeczy : á gdźie ſye ſluſznie nie wywiedźie/aby był ná gárdle karan.

¶ Jtem/Co nieſłużą/iáko ié zową po Polſku Hultáie/ Zebracy : bo pod tym płaſzczem wiele ſye złych ludźi zákrywa/ co z inąd przychodzą : á choćia też tám mieſzkáią/nie ſłużą/nie robią/żadnégo obchodu niemáią: y gdy nie ma nic że iuż wſzytko przelotruie/tedy táki rad zápali/áby ſye zdobył. A przeto tákie gdźieby ſye chowáli/bądź w domiech álbo w piwnicách / áby Goſpodarz kożdégo tákiégo/ Burmiſtrzowi y Radźie opowiedźiał:á gdźieby nie opowiedźiał/á Vrząd ſye po tym tego dowiedźiał/ ma być o to ſrodze ka-

ran. A Vrząd ſye ma pilnie dowiadowáć/ skąd ieſt/czym ſye obchodźi:bo z obchodu á z żyćia iego/łacno poznáć robotniká/rzemieſniká/ſługe: łácno ſye też dowiedźieć o łotroſtwie tych/ ktorzy nic nie czynią/iedno piją/graią:rychléy źle vczynią niż dobrze. A przeto trzebá na ty ludźie vrzędnikom baczenié mieć/á tákiéy inquiſiciéy nie zániedbáwáć á niezániecháwáć. R gdźie Vrząd nie czyni tákich rzeczy/ktoré ná ich vrząd należą á ku dobrému ſą/ iuż winni ſą tego wſzyſtkiego złégo/co ſye dźieie / gdy niedbáłośćią á nieopátrznośćią/ przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Jtem / Ktory Mieſzczánin Sługe Mężczyzne álbo Białą głowe przyymuie/ ktoregoby przed thym nie był świádom/ ma ſye dowiadowáć skąd ieſt/gdźie ſłużył: thákże też Komorników/Hultáiow/áby ſye przypatrowali czymſye obchodzą / co kożdému Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedźieć ſye/ iáko ſye kto w iego domu rządźi: Abowiém w Mieśćiéch záwártych/ ten kthory chce źle vczynić/ ktory świádom/ rychléy y śmieléy ogień záłoży/álbo z naymu/álbo prze ſwą korzyść/iákoſye to przed tym nápiſáło: y trudniey ſye domowégo vſtrzédz/ gdyż obcy á nieświádomy/nieták tego łacno dowiedźie/áni ſye też tego ták śmiele waży/iako domowy/ktoremu to łatwie przyydźie/ták wednie iáko wnocy/vpá-

cy/vpátrzywßy czás/ nie boiąc ſye żadnégo po-
deźrzenia/ ogień záłożyć.

☞ A gdy będą Goſpodarze ten Porządek w
dómiech ſwych czynić/tedy y czeladź ich ſámi dla
śiebie będą oſtrożnieyßy y w Dómiech opátrz-
nieyßy/y rychléy powiedzą gdźieby iákiego czło
wieká podeźrzánégo w dómu baczyli.

¶ A iż nie tylko w ten czás gdy iuż gorź / ále
przed tym máią ſye ogniá ſtrzédz/áby prze złé o-
pátrzenié przez ogień ku ßkodźie nie przyßli:má-
ią być ná to obráné Oſoby/áby ná káżdé Suché
dni kominy oględowáli/á tego nieomießkawá-
li/iżby kominy przed ogniem były dobrze obwá-
rowáné.A v kogoby nálezli kominy źle opátrzó
né / álbo ſadź pełné/ Thedy máią go Vrzędowi
defferowáć/áby był zá to karan.

¶ A iáko dobré Vſtáwy ſą ku wielkiemu pożyt-
ku: ták téż gdźie co nieobácznie á nierozmyſlnie
ſye poſtánowi/tedy to wiecéy ku ßkodźie á niżli
ku pożytku.Gdźie théż to ieſt iedná vchwałá/tu
ná wielé mieyſcách w Polßce/iż gdźie ſye w ko-
minie zápali/tedy day kopę ná Ratuß winy:y do
świádczóna rzecz ieſt/że wielé rázów tim wielka
ßkodá od ogniá w Mieśćiéch ſye ſtawáłá / dla
tegő/iż ten v kogő ſye zápaliło/á zwłaßczá wnocy/
boiąc ſye płácenia winy vſtáwiónéy/tedy chcąc
ſam zágáśić/y bronić áby nikt niezáwołał/iż ſye

zápaliło:

zápaliło: á ták y ón dóm zgorzał/ y inny przytim: á gdźieby było w czás ludźi ostrzeżóno/ tedy by byli vgáśić mogli. á przeto nie wten czás tákich winvstáwiáć álbo bráć máią/ kiedy wietsza szkodá á niźli pożytek z tego bedźie. Ale ná ten czas kárác máią/ gdy kogo defferuią / Iż złą opátrznosć w dómu swym około ogniá ma: álbo iżby tego nie vczynił/ iáko vstáwióno á roskazano.

¶ A iżby Ludźie sye nie mylili/ á wiedźieli o tych wszystkich rzeczach/ czego sye máią strzédz/ á iáko ogniá máią bronić: Tedy to máią wobec wszystkim Ludźiem opowiedźiéć/ áby sye żadny niewiádómośćią nie wymawiał: y nie byłoby źle w Mieyskié Kśiegi to kázáć zápisáć/ áby to było zá iedno Plebiscitum / gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ ále po wszystki czásy trzebá.

☞ A gdźie bedźie ten Rząd á sposób/ poniewasz Pan Bóg gotów ku wszystkiemu/ gdy sye ludźie o co dobrégo przyczyniáią/ raczy záwsze strzédz/ bronić á pómágáć/ iż tákié szkody w Korónie ná Miástá ná Miásteczká przychodźić nie bedą: y bedźie Pan Bóg obroną w tym. Co wszystko niechay bedźie Pánu Bogu ku czći/ ku chwale ná wieczné czásy.

AMEN.